

บทที่ 4

วิเคราะห์กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายในรูปแบบการรำเดี่ยว

ในบทนี้จะกล่าวถึงกระบวนการทำธุรกรรมแบบหลาย หรือรำกริชครสาในการรำเดี่ยว ผู้วิจัยขอ ยกตัวอย่างการอธิบายทำรำเฉพาะฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม เพียงฉบับเดียว เพื่อเป็นหลักในการเปรียบเทียบอีก 2 ฉบับ โดยทั้ง 2 ฉบับ จะเป็นการแสดงภาพรวมของกระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายตามหัวข้อดังนี้

- 4.1 การวิเคราะห์กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายแบบฉบับของนางนพรัตน์ หวังในธรรม
- 4.2 การวิเคราะห์กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายแบบฉบับของนางบุญนาค ทรพรทรานนท์
- 4.3 การวิเคราะห์กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายแบบฉบับของรองศาสตราจารย์สุสติ หลิมสกุล
- 4.4 วิเคราะห์กระบวนการทำรำและกลวิธีที่ใช้ในการรำทั้ง 3 ฉบับ
- 4.5 สรุป

ก่อนที่จะทำการศึกษากระบวนการทำธุรกรรมแบบหลายทั้ง 3 ฉบับ ผู้วิจัยขอกล่าวภาพรวมของทำรำทั้ง 3 ฉบับก่อน แล้วจึงแยกศึกษากระบวนการทำรำทีละฉบับ โดยผู้วิจัยศึกษาจากการฝึกหัด การสัมภาษณ์ และดูจากวิดีโอแล้วนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อทำการวิเคราะห์กระบวนการทำรำและกลวิธีในการรำ

กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลาย

กระบวนการทำธุรกรรมแบบหลาย หมายถึง ประเภทของทำรำหลักที่อยู่ในการรำธุรกรรมแบบหลาย ประกอบด้วย

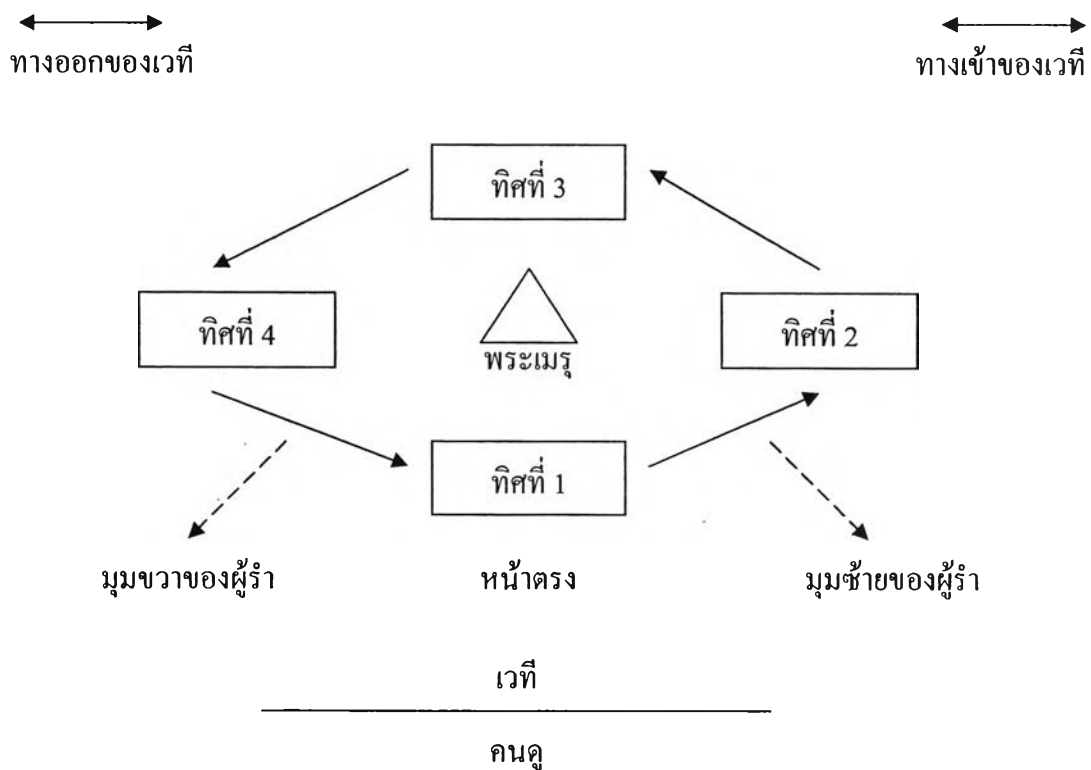
ทำเดี่ยว	หมายถึง ทำรำที่มีเพียงทำรำทำเดี่ยว
ทำคู่	หมายถึง ทำรำที่มีเพียงทำรำทำเดี่ยวแต่รำทั้งด้านขวาและด้านซ้าย
ทำชุด	หมายถึง ทำรำที่มีทำรำตั้งแต่ 2 ทำขึ้นไป รวมกันเป็น 1 ชุด
ทำเชื่อม	หมายถึง ทำรำที่ใช้เชื่อมทำรำจากทำหนึ่งไปอีกทำหนึ่ง โดยการเคลื่อนที่หรืออยู่กับที่
ทำซ้ำ	หมายถึง ทำรำที่ใช้ซ้ำในประเภทของทำรำหลัก ได้แก่ ทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม

ทิศทางที่ใช้ในการรำ

การรำธุรกรรมแบบหลายจะรำวนไปทางซ้าย เป็นการรำรอบพระเมรุที่สมมติตั้งอยู่ตรงกลาง ในลักษณะรำทั้ง 4 ทิศ เพื่อความเข้าใจความหมายของการเรียกชื่อทิศทางที่ใช้ในการรำ ดังนี้

- 4 ทิศ หมายถึง การร่ำรอบพระเมรุ โดยร่ำหันหน้าเข้าหาพระเมรุ
 ทิศ 1 หมายถึง การร่ำหันหน้าเข้าพระเมรุ หันหลังให้คนดู
 ทิศ 2 หมายถึง การร่ำหันหน้าเข้าพระเมรุ หันข้างซ้ายให้คนดู
 ทิศ 3 หมายถึง การร่ำหันหน้าเข้าพระเมรุ และหันหน้าให้คนดู หันหลังให้เวที
 ทิศ 4 หมายถึง การร่ำหันหน้าเข้าพระเมรุ หันข้างขวาให้คนดู
 หน้าตรง หมายถึง การร่ำหันหลังให้พระเมรุ หันหน้าเข้าหาคนดู ทิศเดียวกับทิศ 1

การแสดงทิศทางที่ใช้ในการแสดง

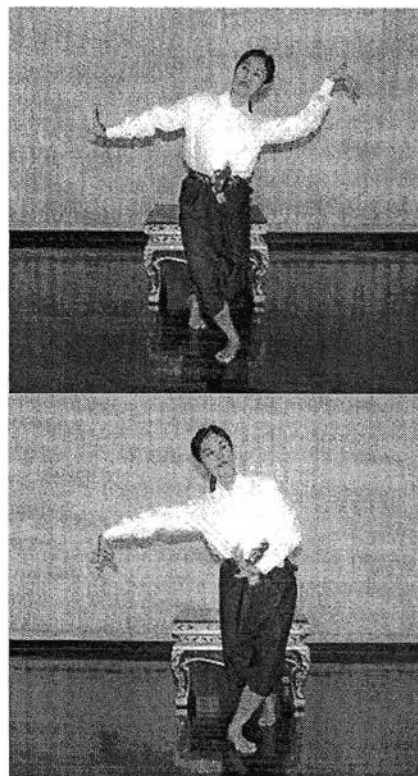
การอธิบายท่าร่ำ ใช้เพียง แทนพระเมรุตั้งอยู่ตรงกลางเพื่อความเข้าใจในการอธิบายทิศทาง

กระบวนท่ารำตราแบบหลวงปู่ นางนพรัตน์ หวังในธรรม (ฉบับที่ 1)

เพลงเสมอ

ภาพที่ 37 ท่าที่ 1 ทำจีบคว่ำ

ภาพที่ 38 ท่าที่ 2 ทำสอดสูงและทำจีบคว่ำ

ภาพที่ 37 หน้าตรง ก้าวเท้าขวา มือขวาจีบคว่ำ(ลักษณะมือที่จีบเป็นการจับชายผ้าห่ม) มือซ้ายตั้งมือระดับชายพก ศีรษะกดไหล่ขวา ทำท่านี้สลับขวาและซ้าย 5 ครั้ง

ภาพที่ 38 หน้าตรง ก้าวเท้าซ้าย มือซ้ายจีบสอดสูงระดับศีรษะ มือขวาดังมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย เปลี่ยนท่าสลับภาพที่ 17 ซ้ายและขวา สลับกัน ทำท่านี้สลับกัน 4 ครั้ง

ภาพที่ 39 ท่าที่ 3 ทำสอดจีบหงายมือสูง

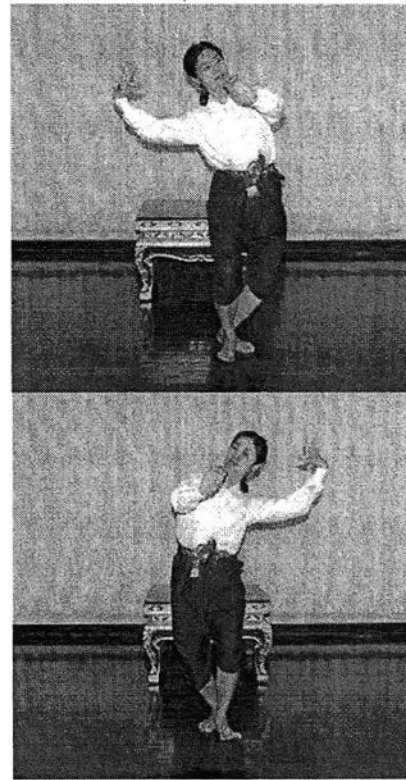
ภาพที่ 40 ท่าที่ 4 ทำพาลาแขนตั้ง

- ภาพที่ 39 หน้าตรง หันด้านขวา ก้าวขวา ยกซ้าย มือขวาจีบสอดสูงระดับ ศีรษะ มือซ้ายจีบส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย
- ภาพที่ 40 หน้าเดิม เปลี่ยนก้าวซ้ายแตะขวา มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาแทง หงายแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

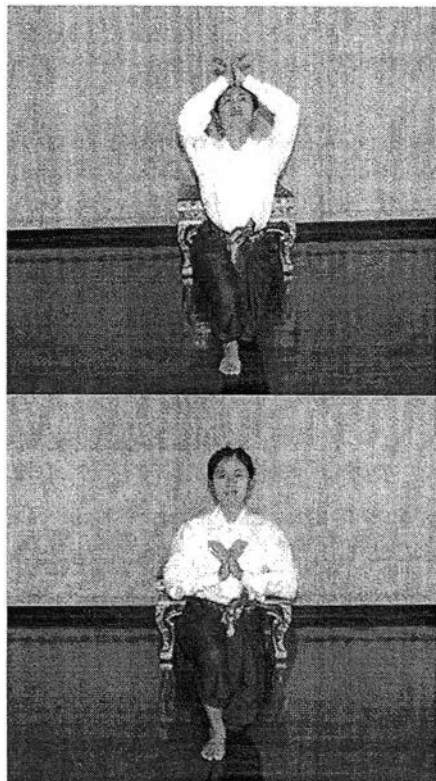
ภาพที่ 41 ท่าที่ 5 ท่าพิสมัยเรียงหมอน

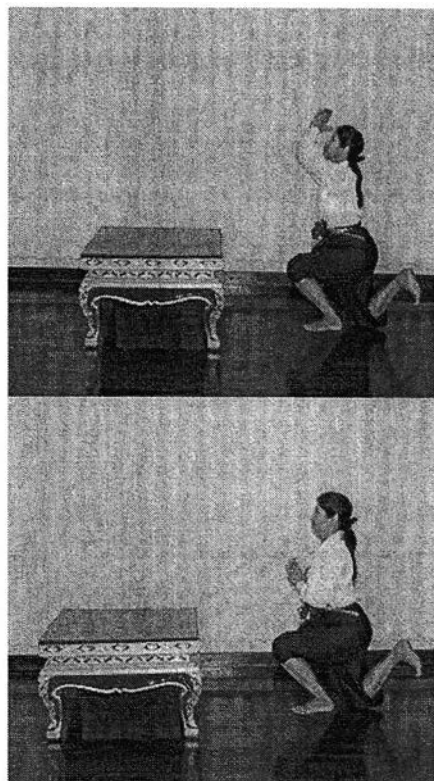
ภาพที่ 42 ท่าที่ 6 ท่าชักแป้งผัดหน้า

- ภาพที่ 41 หน้าตรง “ท่าพิสมัยเรียงหมอน” เท้าขวาก้าวหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาดั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา
- ภาพที่ 42 หน้าตรง “ท่าชักแป้งผัดหน้า” เท้าขวายืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือขวา ชักแป้งสลับมือซ้าย ศีรษะกดไหล่ตามมือจับ ทำท่างี้สลับ 3 ครั้ง ขวาและซ้าย

เพลงร้อย

ภาพที่ 43 ท่าที่ 7 ท่าไหว้

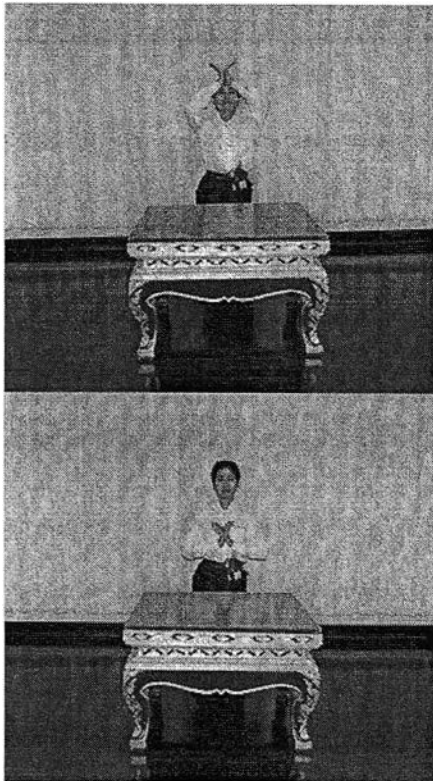
ภาพที่ 44 ท่าที่ 8 ท่าไหว้

ภาพที่ 43
บทร้องคำว่า
แล้วจึงตั้งสัตย์อธิษฐาน

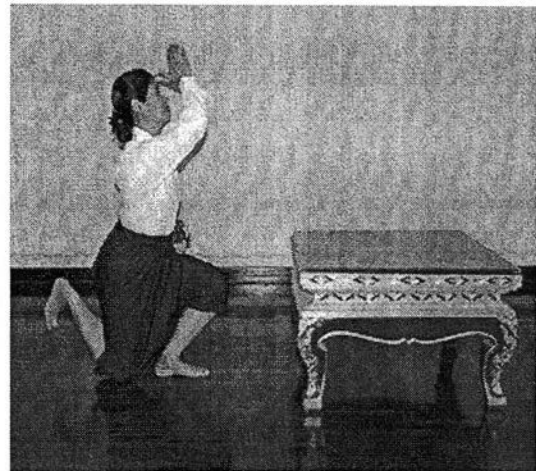
หน้าตรง นั่งตั้งเข่าขวาไหว้ขึ้น-ลง 3 ครั้ง

ภาพที่ 44
บทร้องคำว่า
เขวามาลัยกราบงามสามท่า

ทิศ 2 นั่งตั้งเข่าซ้าย ไหว้ขึ้นแล้วลง

ภาพที่ 45 ท่าที่ 9 ทำไหว้

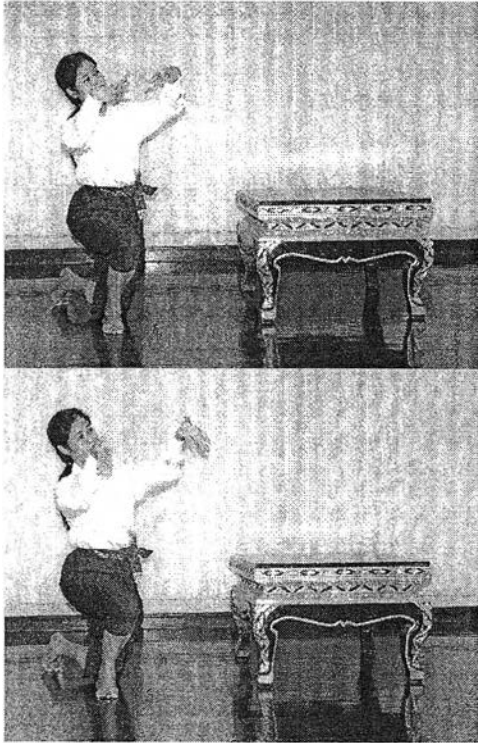
ภาพที่ 46 ท่าที่ 10 ทำไหว้

ภาพที่ 45
บทร้องคำว่า
แล้วจึงตั้งสัตย์อธิษฐาน (ทวน)

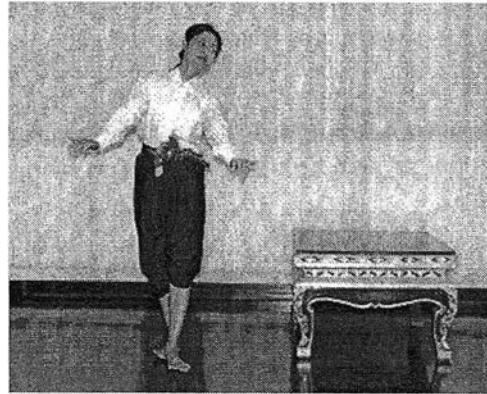
ทศ 3 นั่งตั้งเข่าขวา ไหว้ขึ้นและลง

ภาพที่ 46
บทร้องคำว่าเขาวมาลย์กราบ
งามสามท่า(ทวน)

ทศ 4 นั่งตั้งเข่าซ้าย ไหว้ขึ้นและลง

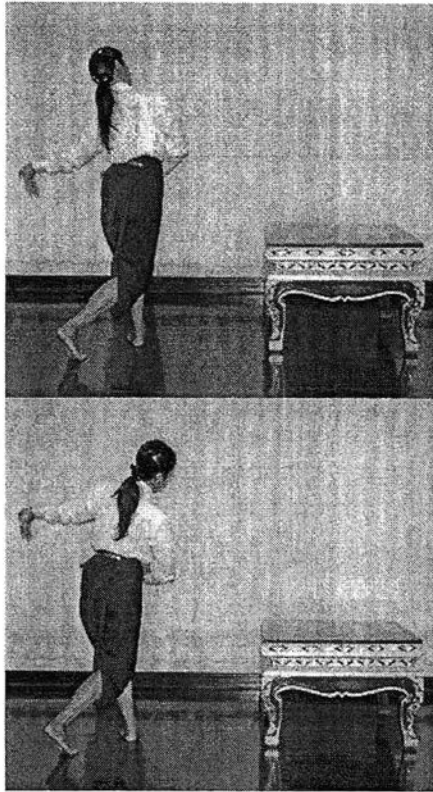
ภาพที่ 47 ท่าที่ 11 ทำจีบคล้ายสองมือ

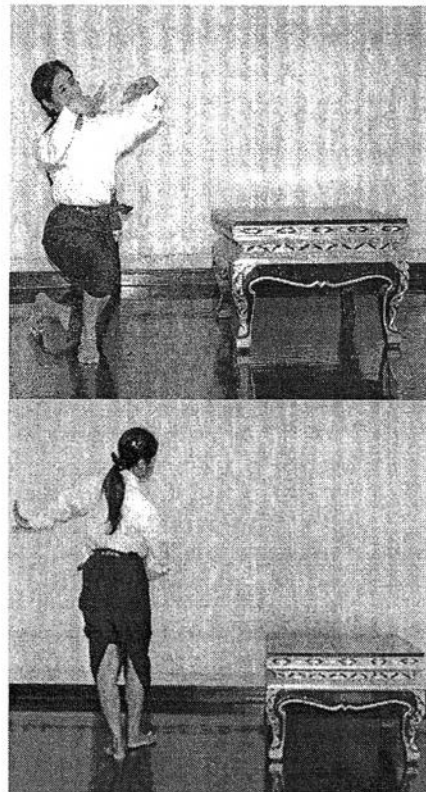
ภาพที่ 48 ท่าที่ 12 ท่าตาย

ภาพที่ 47 ทิศ 4 หันหน้าทางขวา ตั้งเข่าขวา มือทั้งสองจีบคว่ำ และปล่อย
เห็นเพลิงพลุ่งรุ่งโรจน์โชดนา หงาย ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 48 ทิศ 4 หันหน้าทางขวา ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือทั้งสองแบหงายตั้ง
ก็แบหลา แขน (ท่าตาย) ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 49 ท่าที่ 13 ท่ากระ โจนเข้าไปในอัครี

ภาพที่ 50 ท่าที่ 14 ท่ายืนเหลื่อมเท้า

ภาพที่ 49
โจนเข้าไปในอัครี

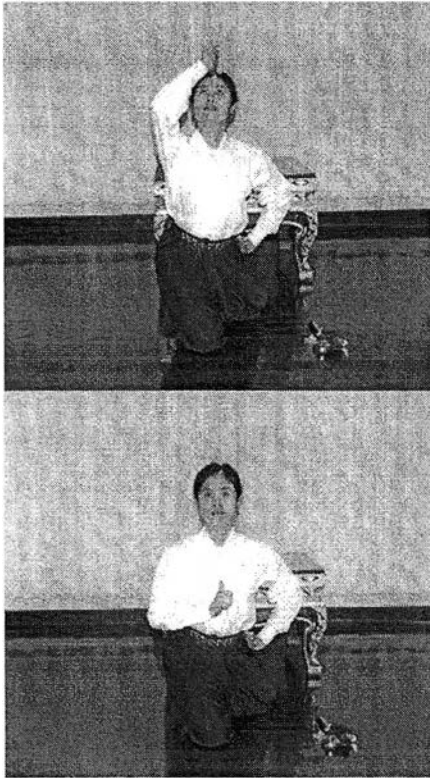
ทิส 4 หันหน้าซ้าย เท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายหงายงอแขน มือขวา
ตั้งมือที่ชายพก ศีรษะกคไหล่ซ้าย และกลับกคไหล่ขวา

ภาพที่ 50
เห็นเพลิงพลุรุ่งโรจน์.....โจน
เข้าไปในอัครี (ทวน)

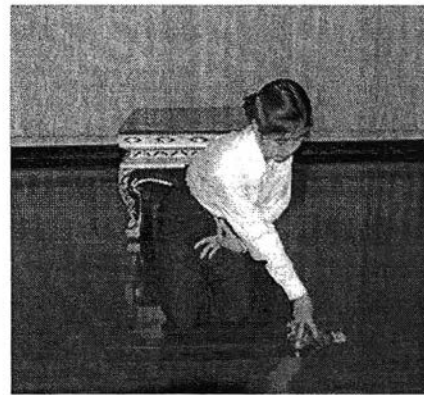
วงเคลื่อนที่ 1 รอบ มือทำท่าเช่นเดียวกับภาพที่ 27 กลับมาทิส 4
ยืนเหลื่อมเท้าขวา มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกคไหล่ขวา

เพลงสรรเสริญ

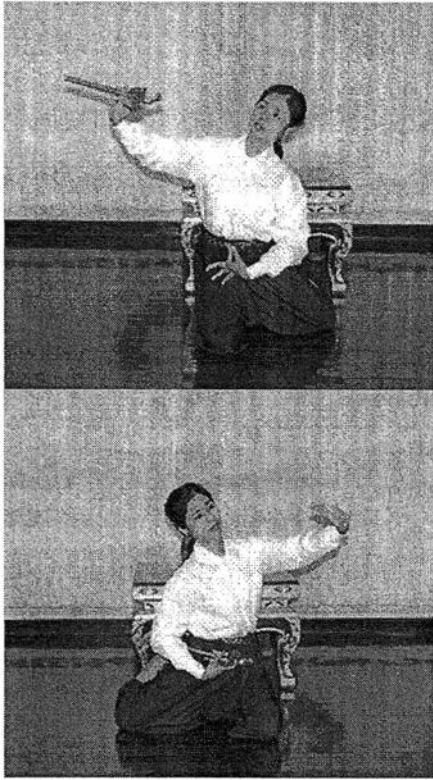
ภาพที่ 53 ท่าที่ 17 ท่าเจิม

ภาพที่ 54 ท่าที่ 18 ท่าหีบกริช

ภาพที่ 53   หน้าตรง นั่งคุกเข่า กระดกซ้าย ท่าเจิมมือขวา 1 ครั้ง

ภาพที่ 54   หน้าตรง นั่งคุกเข่า หีบกริช

ภาพที่ 55 ท่าที่ 19 ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 56 ท่าที่ 20 ท่าจรดกริช

- ภาพที่ 55   หน้าตรง นั่งคุกเข่า กระดกเท้าซ้าย มือขวาตั้งวงสูง มือซ้ายจับที่
ชายพก ศีรษะกดไหล่ซ้ายและเปลี่ยนเป็นมือซ้าย ในท่าเดียวกัน
- ภาพที่ 56   หน้าตรง กระดกเท้าขวา มือซ้ายหงายมือระดับศีรษะ
มือขวาวจรปลายกริชที่พื้น ศีรษะกดไหล่ขวา

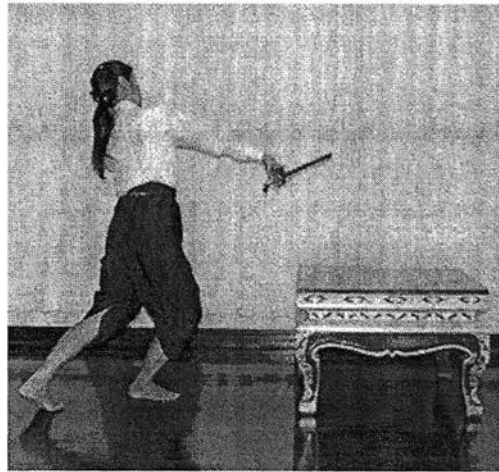
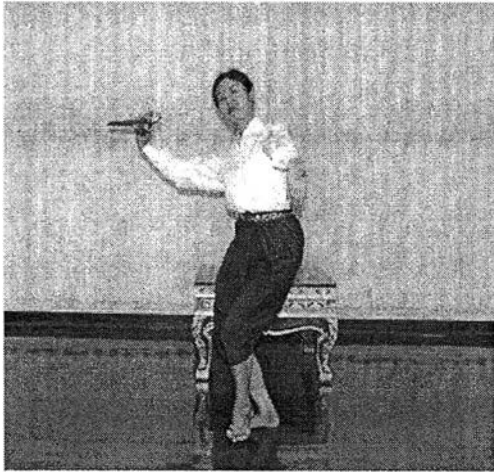

ภาพที่ 57 ท่าที่ 21 ท่าชุกริช

ภาพที่ 58 ท่าที่ 22 ท่าบัวชูฝัก

ภาพที่ 57   หน้าตรง หันด้านขวา กระดกเท้าขวา มือขวาชุกริชระดับศีรษะ
มือซ้ายส่งจีบหลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 58   หน้าตรง หันด้านขวา เท้าขวาก้าวหน้า มือซ้ายหงายมือระดับ
ศีรษะ งอข้อศอก มือขวาดึงมือที่ซ้ายพก ศีรษะกดไหล่ขวา

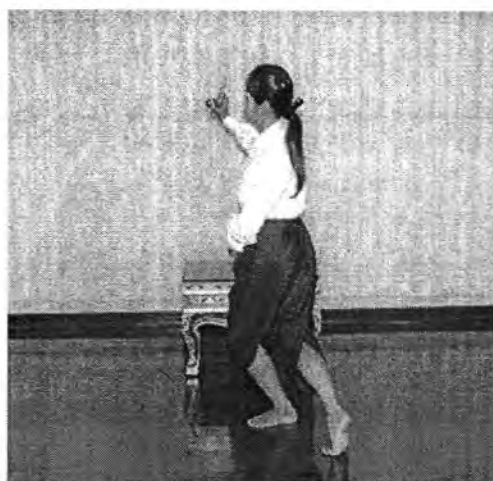
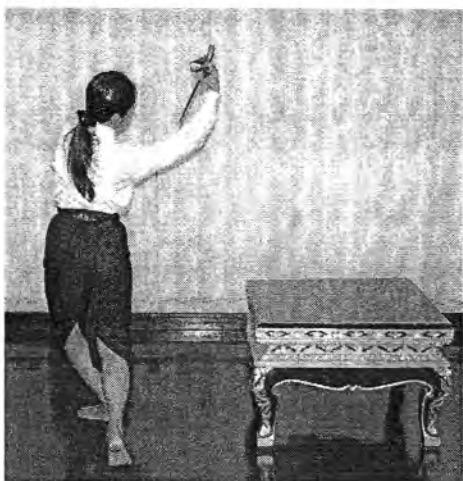

ภาพที่ 59 ท่าที่ 23 ท่าผาลาแขนตั้ง

ภาพที่ 60 ท่าที่ 24 ท่าแทงกริช

ภาพที่ 59 หน้าตรงด้านขวา ยืนเท้าซ้ายจรดเท้าขวา มือขวาตั้งวงสูง มือซ้าย
หงายแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา ตะเท้าเคลื่อนที่ไปที่ศ 2 และ 3
ตามลำดับ ปฏิบัติทำเดียวกับ ภาพที่ 38 และ 39

ภาพที่ 60 ทิศ 4 หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายวงสูง มือขวาหงายกริช
แขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 61 ท่าที่ 25 ท่าหักกริช

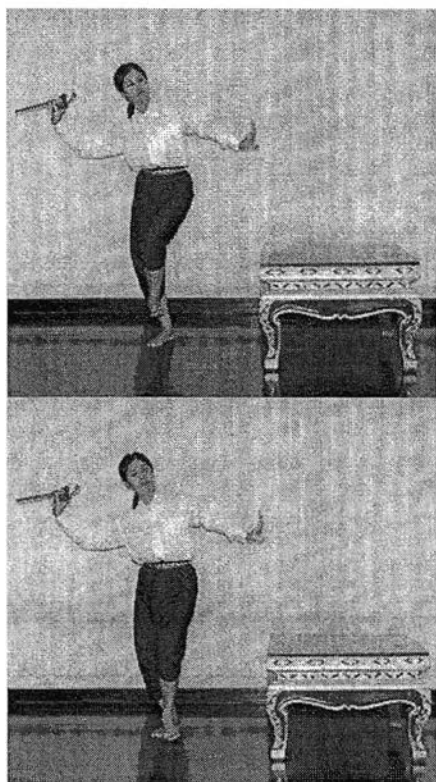
ภาพที่ 62 ท่าที่ 26 ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 61

ทิส 4 หน้าเดิม เท้าเหมือนเดิม มือขวาหักข้อมือเข้าหาตัววงสูง มือซ้ายจับที่อก ศีรษะกดไหล่ขวา และวิ่งเคลื่อนที่ไปทิส 1

ภาพที่ 62

ทิส 1 หันด้านซ้าย เท้าซ้ายก้าวหน้า มือขวาดึงวงสูง มือซ้ายจับชายพก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 63 ท่าที่ 27 ท่าพิสมัยเรียงหมอน

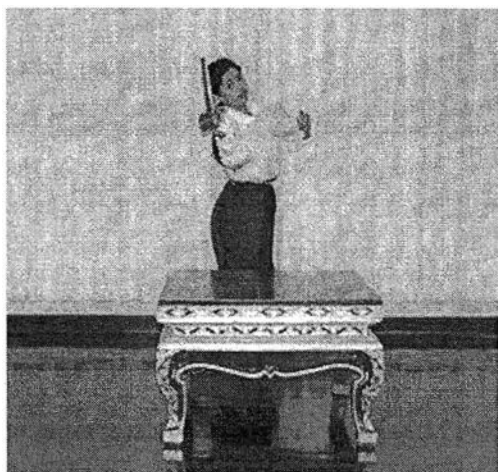
ภาพที่ 64 ท่าที่ 28 ท่าแทงกริช

ภาพที่ 63

ทิส 4 หันด้านขวา แตะเท้าซ้ายมือทำท่าพิสมัยเรียงหมอน มือขวา
วงสูง มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง แตะเท้าเคลื่อนที่ไปทิส 1 และ 2
ตามลำดับ ทำท่าเดียวกับภาพที่ 43 ทิส 4 สลับมือขวาและซ้าย
ศิริษะกดไหล่ข้างมือที่ตั้งวง รวม 3 ชุด

ภาพที่ 64

ทิส 3 หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายวงสูง มือขวาหางกริช
แขนตั้ง ศิริษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 65 ท่าที่ 29 ท่าสอดสูง

ภาพที่ 66 ท่าที่ 30 ท่าบังกริช

ภาพที่ 65

ทิส 3 หน้าเดิม เท้าเหมือนเดิม มือขวาสอดจีบหงายระดับศีรษะ
มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา วิ่งเคลื่อนที่ไปทิส 4

ภาพที่ 66

ทิส 4 หันด้านซ้าย ก้าวเท้าซ้าย มือขวาหักข้อมือเข้าหาตัว มือซ้าย
แบตึงบังกริช ระดับหน้า ศีรษะกดไหล่ซ้าย วิ่งเคลื่อนที่ไปทิส 1
และ 2 ตามลำดับ ปฏิบัติทำเช่นเดียวกับภาพที่ 65 และ 66

ภาพที่ 67 ท่าที่ 31 ท่าบัวบาน

ภาพที่ 68 ท่าที่ 32 ท่ากวางเดินดง

ภาพที่ 67

ทิส 3 หันด้านขวา ยกเท้าขวา มือทั้ง 2 จับหางงอข้อศอกระดับ
ศีรษะ ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 68

ทิส 3 หน้าเดิม เท้าขวาวางเหยียดตั้งเข่าแตะเท้าตามจิ้งหะ พร้อม
ทั้งวาดมือทั้ง 2 ตั้งระดับชายพก ศีรษะกดไหล่ขวา และวิ่ง
เคลื่อนที่ไปทิส 4 และ 1 ตามลำดับ ปฏิบัติท่าภาพที่ 67 และ 68

ภาพที่ 69 ท่าที่ 33 ท่าแทงกริช

ภาพที่ 70 ท่าที่ 34 ท่าปล่อยจิบตั้งวง

ภาพที่ 69

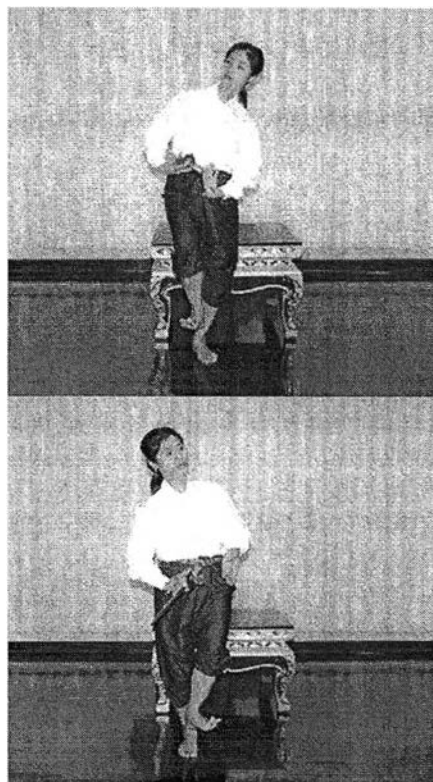
ทิส 2 หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายวงสูง มือขวาหงายกริช
แขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย และเตะเท้าซ้ายเคลื่อนที่ไปทิส 3

ภาพที่ 70

ทิส 2 หน้าเดิม เตะเท้าซ้ายเคลื่อนที่ไปทิส 3 พร้อมทั้งมือขวา
วงสูง มือซ้ายตั้งมือที่ซ้ายพก ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 71 ท่าที่ 35 ท่าจับคว่ำ

ภาพที่ 72 ท่าที่ 36 ท่าปล่อยจับหงาย

- ภาพที่ 71   ทิศ 3 หันด้านขวา เท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายจับคว่ำแขนตั้ง มือขวา
ตั้งมือที่ชายพก ศีรษะกคไหล่ซ้าย ตะเท้าเคลื่อนที่ไปทิศ 4, 1, 2
และ 3 ตามลำดับพร้อมทั้งปฏิบัติทำเดียวกับภาพที่ 49, 50 และ 51
- ภาพที่ 72   ทิศ 3 ยกเท้าซ้ายและขวาสลับกัน พร้อมทั้งมือซ้ายสอดจับหงาย
มือขวาดั้งมือระดับชายพก เปลี่ยนสลับซ้ายและขวา ศีรษะกคไหล่
ขวาและซ้ายสลับกัน เคลื่อนที่มา หน้าตรง

ภาพที่ 73 ท่าที่ 37 ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง

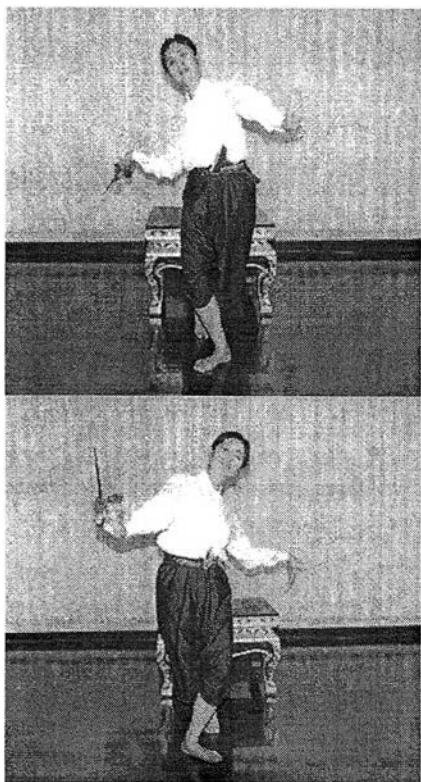
ภาพที่ 74 ท่าที่ 38 ท่าชักกริช

ภาพที่ 73

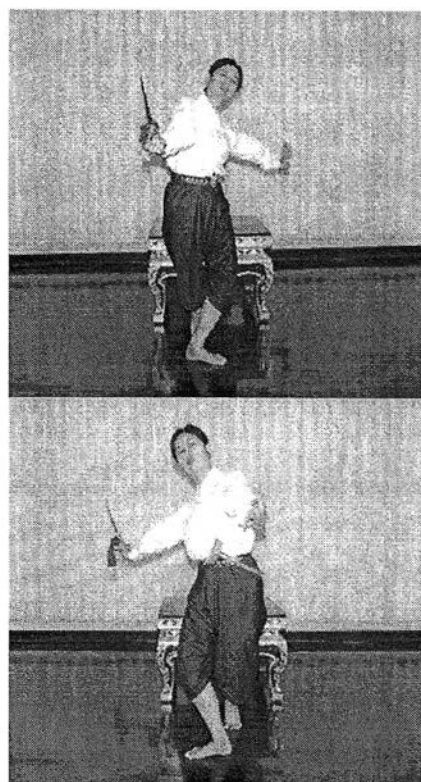
หน้าตรง ยกเท้าซ้ายและขวาสลับกัน พร้อมทั้งทำท่าสอดสร้อย
มือขวาและซ้ายสลับกัน ศีรษะเอียงขวาและซ้ายสลับกัน เดินวน
หมุนรอบตัว

ภาพที่ 74

หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายเท้าเอว มือขวาชักกริช

ภาพที่ 75 ท่าที่ 39 ท่าสอดจิบ

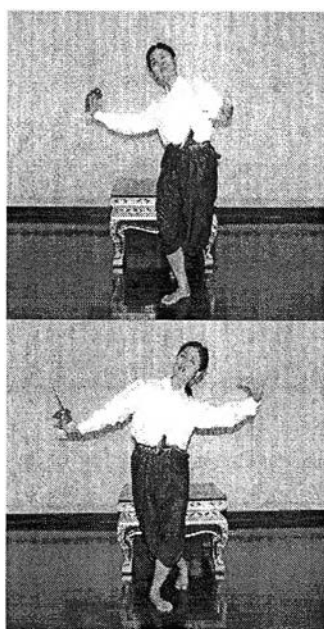
ภาพที่ 76 ท่าที่ 40 ท่าม้วนจิบ

ภาพที่ 75 หน้าตรง ชักกริชออกจากฝัก มือขวาสอดจิบหงายมือซ้ายตั้งมือ
ทำสลับมือขวาและซ้าย ศีรษะกดไหล่ข้างมือที่จิบหงาย เดิน
เคลื่อนที่ 8 จังหวะ

ภาพที่ 76 ด้านขวาและด้านซ้าย ท่าม้วนจิบมือซ้ายและขวาสลับกัน ขยับเท้า
เคลื่อนที่ 8 จังหวะ และเปลี่ยนเป็นจิบหงายมือขวาและซ้าย
สลับกัน ขยับเท้าเคลื่อนที่ 8 จังหวะ

ภาพที่ 77 ท่าที่ 41 ท่าม้วนจับ
มือสั้น

ภาพที่ 78 ท่าที่ 42 ท่าจับยาว

ภาพที่ 79 ท่าที่ 43 ท่าเก็บกริช

ภาพที่ 77

ด้านขวาและด้านซ้าย มือขวาจับหาง มือซ้ายตั้งมือที่ชายพก
ม้วนมือขวาสลับมือซ้าย เดินเคลื่อนที่ 8 จังหวะ

ภาพที่ 78

ด้านขวาและด้านซ้าย ท่ามือขวาดั้งวางสูง มือซ้ายจับหางแขนตั้ง
และม้วนปล่อย สลับกันมือเดียว ขยับเท้าเคลื่อนที่ 8 จังหวะ และ
เปลี่ยนเป็นมือซ้ายตั้งวางสูง มือขวาจับหางแขนตั้ง และม้วน
ปล่อย สลับกันมือเดียว ขยับเท้าเคลื่อนที่ 8 จังหวะ

ภาพที่ 79

หน้าตรง ท่าเก็บกริชเข้าฝัก ยืนเหลื่อมเท้าขวา มือซ้ายเท้าเอว มือ
ขวาจับกริช

เพลงตะเบ็ง

ภาพที่ 80 ท่าที่ 44 ท่าตะไหล่

ภาพที่ 81 ท่าที่ 45 ท่าปาดมือ

ภาพที่ 80   หน้าตรง ยกเท้าซ้าย มือขวาดั้งวงสูง มือซ้ายตะไหล่ ศีรษะกค
ไหล่ซ้าย

ภาพที่ 81   หน้าตรง ตะเท้าซ้าย มือขวาหงายอแขน มือซ้ายตั้งมือที่ชายพก
ศีรษะกคไหล่ขวา

ภาพที่ 82 ท่าที่ 46 ท่าสอดสร้อย

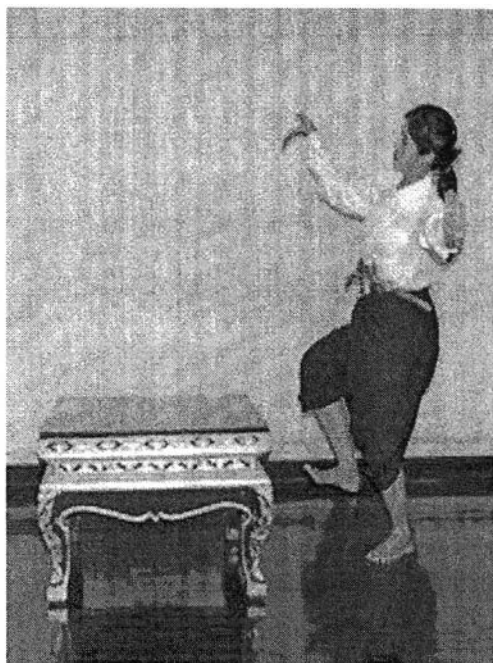
ภาพที่ 83 ท่าที่ 47 ท่าจีบยาว

ภาพที่ 82 ทิศ 2 หันด้านขวา เท้าซ้ายก้าวไขว้ มือขวาดั้งวงสูง มือซ้ายจีบที่ชายพก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 83 ทิศ 2 หันหน้าเข้าพระเมรุ เท้าขวาจรด มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาจีบ หงายแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 84 ท่าที่ 48 ท่าแสดงสร

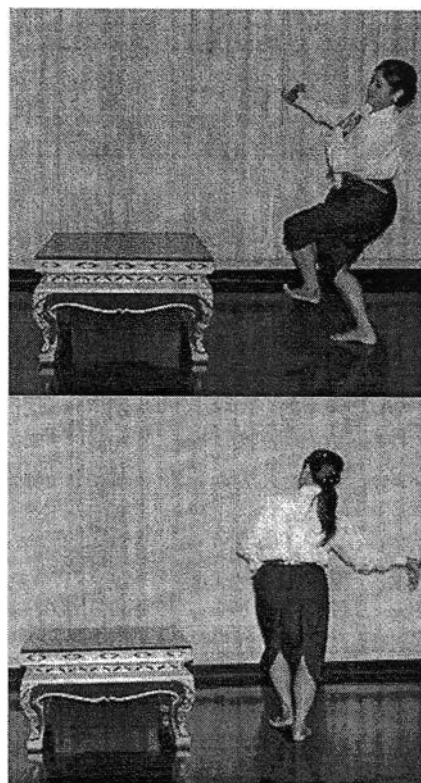
ภาพที่ 85 ท่าที่ 49 ท่าสอดสูง

ภาพที่ 84

ทิส 2 หน้าเดิม เท้าซ้ายจรด มือซ้ายจับเข้าหาตัว งอแขนระดับ
ศีรษะ มือขวาตั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 85

ทิส 2 หน้าเดิม ยกเท้าขวา มือขวาสอดจับปล่อยหงายระดับศีรษะ
มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 86 ท่าที่ 50 ท่าเฉิดฉิน

ภาพที่ 87 ท่าที่ 51 ท่าเตะไหล่

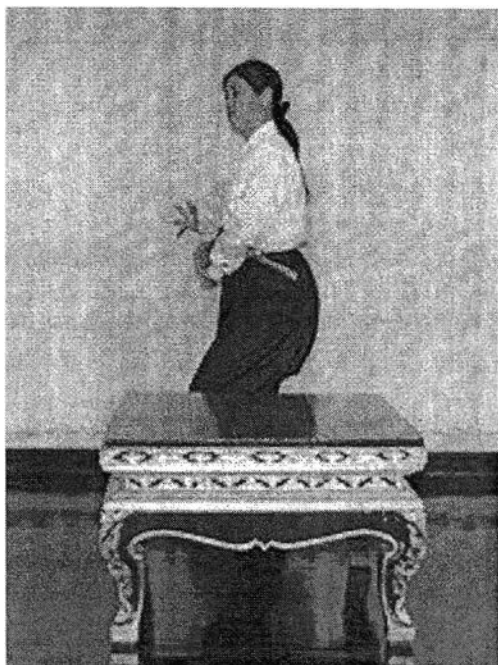
ภาพที่ 86

ทิส 2 หน้าเดิม เท้าซ้ายก้าวหน้า มือขวาหงายมือจ่อแขนระดับ
ศีรษะ มือซ้ายตั้งมือจ่อแขนระดับปาก ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 87

ทิส 2 ทำท่ามือขวาวางสูง มือซ้ายเตะไหล่ขวาและเปลี่ยนท่าทำ
ปาดมือขวา เคลื่อนที่ไปทิส 3 ปฏิบัติท่าภาพที่ 86-87

ภาพที่ 88 ท่าที่ 52 ท่าสะบัดมือจีบ

ภาพที่ 89 ท่าที่ 53 ท่าสะคูด

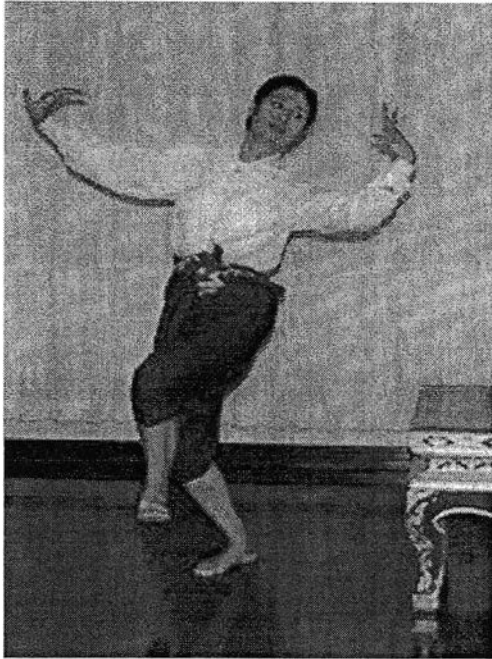
ภาพที่ 88

ทิส 3 หันด้านขวา เท้าซ้ายแตะ มือขวาจีบหงายแขนตั้ง มือซ้ายตั้ง มือที่ซ้ายพก ศีรษะกดไหล่ขวา เดิน โขยกเท้าเคลื่อนที่ไปทิส 4 พร้อมสะบัดจีบ สลับมือขวาและซ้าย ถักคอ

ภาพที่ 89

ทิส 4 ด้านขวา สะคูดเท้าซ้ายและยกเท้าซ้าย พร้อมทั้งมือซ้ายจีบ ม้วนปล่อยตั้งมือ แล้วกลับมาจีบที่ซ้ายพก มือขวาจีบส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ขวาแล้วกลับเอียงซ้าย

ภาพที่ 90 ท่าที่ 54 ท่าชูรังไก่อ่

ภาพที่ 91 ท่าที่ 55 ท่า สะคุด

ภาพที่ 90

ทิส 4 ด้านขวา ยกเท้าซ้าย มือทำท่าชูรังไก่อ่ จีบมือซ้าย มือขวาดั้ง
วงสูง ศรีษะกคไหล่ซ้าย หมุนมาด้านซ้าย

ภาพที่ 91

ทิส 4 ด้านซ้าย เท้าขวาจรด สะคุดเท้าขวา และเข้ดเท้า พร้อมทั้ง
มือขวาม้วนจีบปล่อยตั้งมือและกลับมาจีบที่ชายพก มือซ้ายจีบส่ง
หลัง ศรีษะกคไหล่ซ้าย แล้วกลับมาคคไหล่ขวา หมุนกลับตัวมา
ด้านขวา

ภาพที่ 92 ท่าที่ 56 ท่าเหลียวมอง

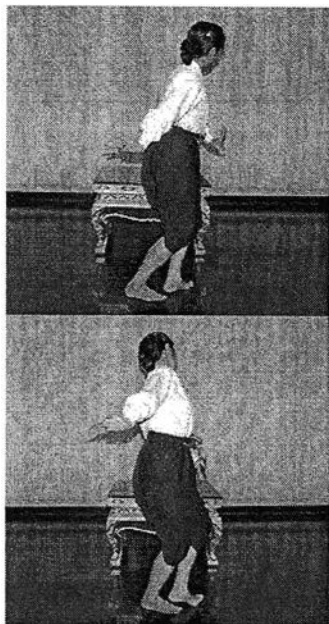
ภาพที่ 93 ท่าที่ 57 ท่าสะบัดจีบ

ภาพที่ 92

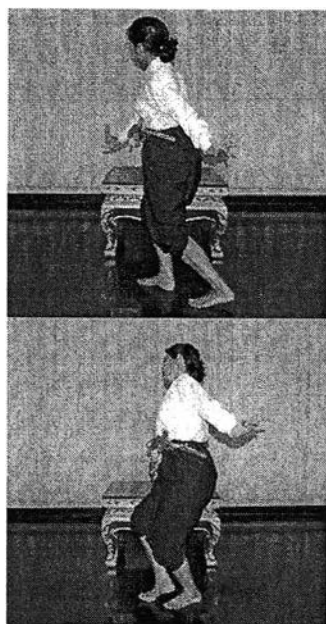
ทิศ 4 ด้านขวา เท้าซ้ายก้าวไขว้ มือซ้ายจับที่ชายพก มือขวาจับส่ง
หลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 93

ทิศ 4 ด้านขวา เท้าซ้ายเตะ มือทำท่าเดียวกับภาพที่ 88

ภาพที่ 94 ท่าที่ 58 ท่าสะคูด

ภาพที่ 95 ท่าที่ 59 ท่าสะคูด

ภาพที่ 96 ท่าที่ 60
ท่าข้างประสานงา

ภาพที่ 94

ทิส 1 หันด้านขวา เท้าซ้ายสะคูด เชิดเท้าพร้อมทั้งมือซ้ายม้วนจับ
ปล่อยตั้งมือแล้วจับที่ชายพก มือขวาจับส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ขวา
และกตบกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 95

ทิส 1 หันด้านซ้าย เท้าขวาสะคูด และจรดเท้าขวา มือขวาจับม้วน
ปล่อยตั้งมือแล้วกลับมาจับที่ชายพก มือซ้ายจับส่งหลัง ศีรษะกด
ไหล่ซ้ายและกดไหล่ขวา

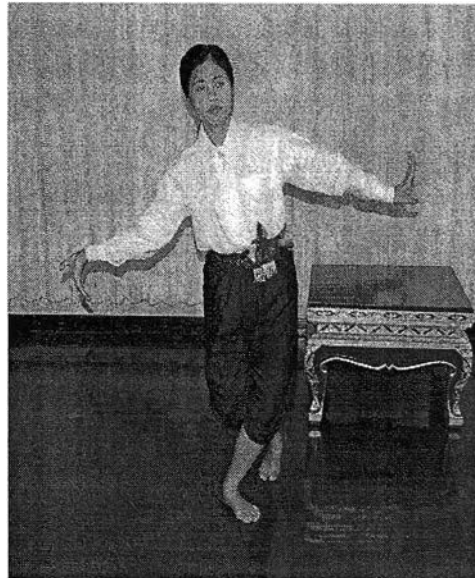
ภาพที่ 96

หน้าตรงหันด้านขวา ย่ำเท้า พร้อมทั้งละเลงมือ ถอนซ้าย ยกขวา
มือทั้งสองจับหางแขนตั้ง

เพลงเจ้าเซ็น

ภาพที่ 97 ท่าที่ 61 ท่าหงายมือแขนตั้ง

ภาพที่ 98 ท่าที่ 62 ท่าสอดจิบ

ภาพที่ 97

หน้าตรง หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวหน้า มือทั้งสองม้วนมือจับ
หงายแขนตั้ง

ภาพที่ 98

หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า มือขวาและซ้ายสอดจิบสลับกัน

ภาพที่ 99 ท่าที่ 63 ท่าส่งจีบหลัง

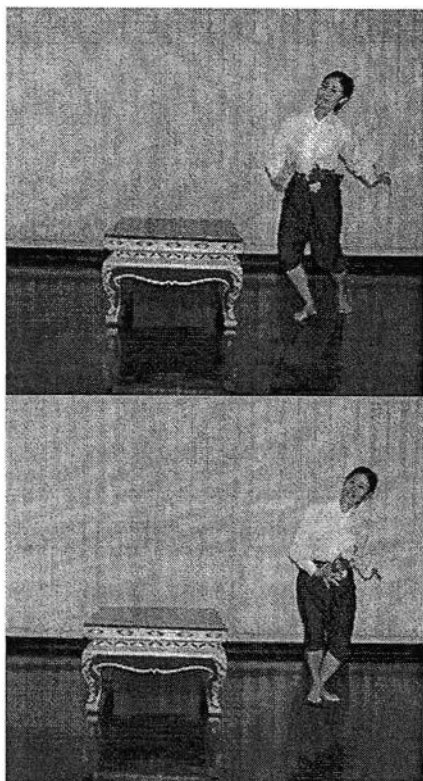
ภาพที่ 100 ท่าที่ 64 ท่าชูรังไก่อ

ภาพที่ 99

หน้าตรง ยกเท้าซ้าย มือทั้งสองจีบส่งหลัง

ภาพที่ 100

หน้าตรง ยกเท้าซ้าย มือซ้ายจีบเข้าหาตัวระดับศีรษะ มือขวาดังวง
สูง ศีรษะกดไหล่ซ้าย เคลื่อนที่ไปทิศ 2

ภาพที่ 101 ท่าที่ 65 ท่าสะดูด

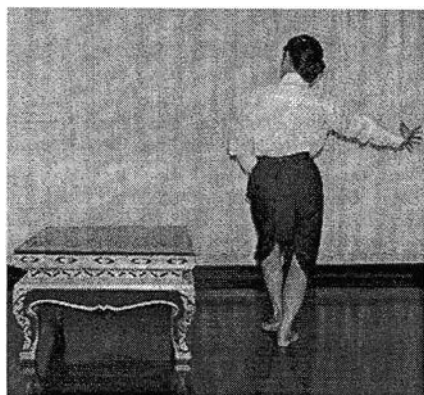
ภาพที่ 102 ท่าที่ 66 ท่าสะดูด

ภาพที่ 101

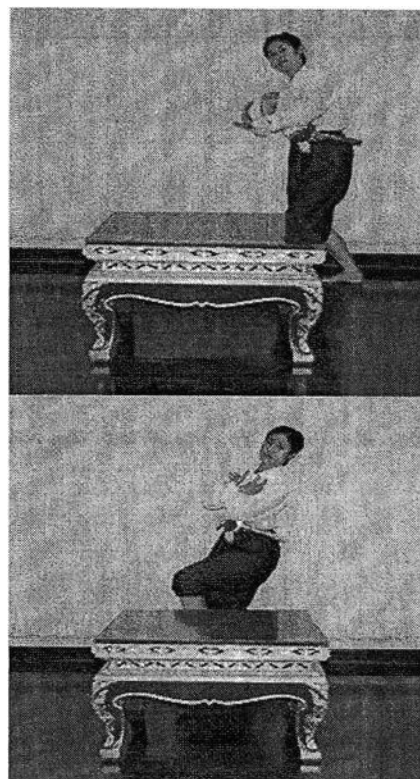
ทิส 2 หันด้านซ้าย สะดูดเท้าขวา เชิดเท้า หมุนมาด้านขวา

ภาพที่ 102

ทิส 2 หันด้านขวา สะดูดเท้าซ้าย หมุนรอบตัวกลับมาด้านขวา
พร้อมทั้งมือซ้ายม้วนจับปล่อยตั้งมือแล้วกลับมาจับชายพก มือ
ขวาจับส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ขวาแล้วกลับกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 103 ท่าที่ 67 ท่าสะบัดจีบ

ภาพที่ 104 ท่าที่ 68 ท่าตบอก

ภาพที่ 103

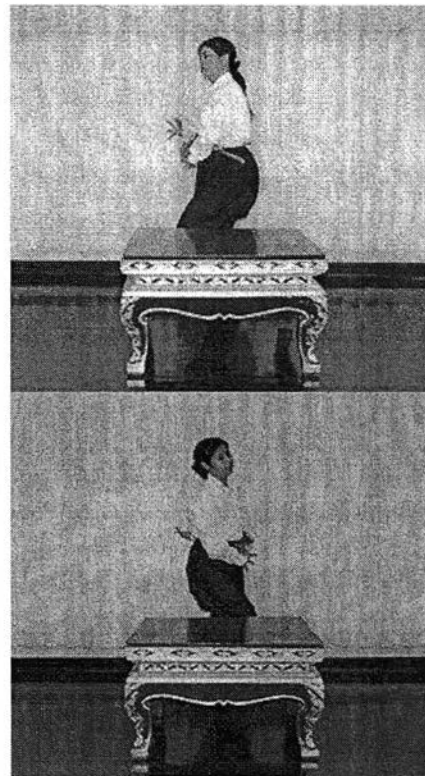
ทิส 2 หันด้านขวา แตะเท้าซ้าย มือทำท่าเดียวกับภาพที่ 88 เดิน
โยกเท้าเคลื่อนที่ไปทิส 3

ภาพที่ 104

ทิส 3 หันด้านขวา สะดุดเท้าซ้ายและยกเท้าซ้าย มือทั้ง 2 ปล่อยตั้ง
และประสานเข้าอก

ภาพที่ 105 ท่าที่ 69 ท่าชูรังไก่อ

ภาพที่ 106 ท่าที่ 70 ท่าสะคูด

ภาพที่ 105 ทิศ 3 ด้านขวา หมุนซ้ายหมุนรอบตัว มือทำท่าชูรังไก่อ ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 106 ทิศ 3 หันด้านขวา จรดเท้าขวา มือขวาจับที่ชายพก มือซ้ายจับส่งหลัง เปลี่ยนเดินโยกเท้ามือทำท่าภาพที่ 88 เคลื่อนที่ไปทิศ 4

ภาพที่ 107 ท่าที่ 71 ท่าชะเง้อมอง

ภาพที่ 108 ท่าที่ 72 ท่ารวมมือ

ภาพที่ 107

ทิส 4 หันด้านขวา ก้าวเท้าซ้าย มือทั้งสองเท้าสะเอว ทำท่าชะเง้อมอง ลักคอ

ภาพที่ 108

ทิส 4 หันด้านขวา ยืนชิดเท้า มือทั้งสองวางหน้าขา ลักคอ เปลี่ยนท่าทำจีบส่งหลังทั้งสองมือ ยกเท้าซ้าย เคลื่อนที่ไปทิส 1

ภาพที่ 109 ท่าที่ 73 ท่าสะดุด

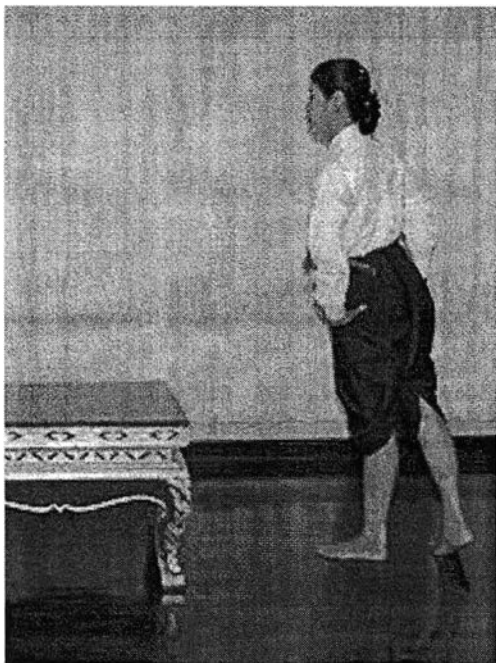
ภาพที่ 110 ท่าที่ 74 ท่าชูรังไก่อ

ภาพที่ 109

ทิส 1 หันด้านซ้าย สะดุดเท้าขวา เชิดเท้า พร้อมทั้งมือขวาจับม้วน
ปล่อยตั้งมือแล้วจับที่ชายพก หมุนมาด้านขวา มือซ้ายจับที่ชายพก
มือขวาส่งจับหลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 110

ทิส 1 หันด้านขวา ทำท่าชูรังไก่อ เดิน โขยกเคลื่อนที่ไปทิส 2

ภาพที่ 111 ท่าที่ 75 ท่าชะเง้อมอง

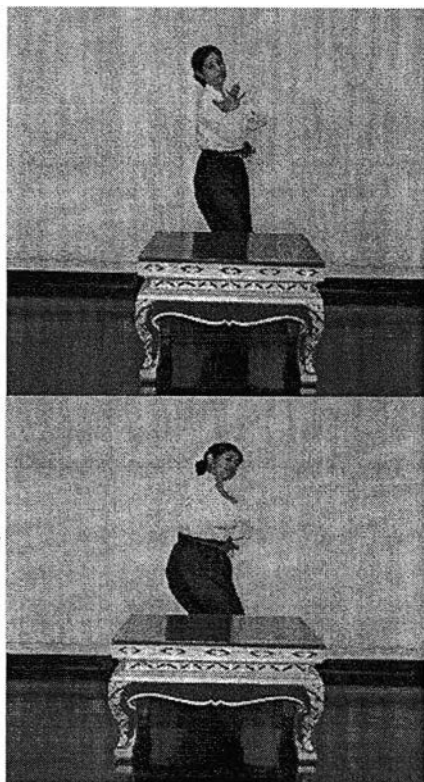
ภาพที่ 112 ท่าที่ 76 ท่ารวมมือ

ภาพที่ 111

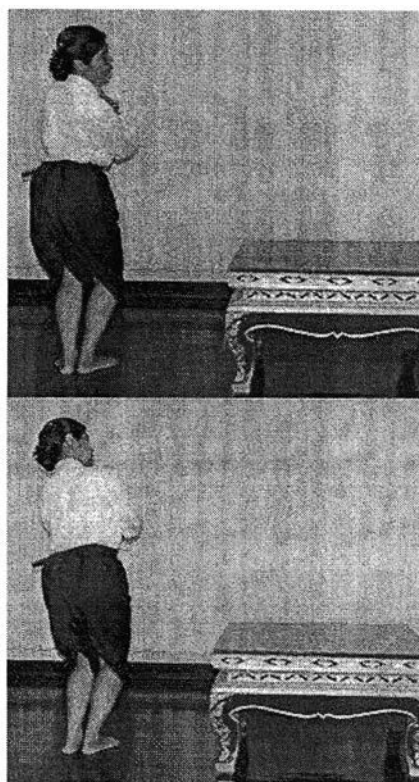
ทิส 2 หันด้านขวา ก้าวเท้าซ้าย ทำท่าชะเง้อมอง ลักคอ

ภาพที่ 112

ทิส 2 หันด้านขวา ยืนรวมเท้า มือทั้งสองวางที่หน้าขา ลักคอ
เปลี่ยนหันออก มือทั้งสองจับส่งหลัง เคลื่อนที่ไปทิส 3

ภาพที่ 113 ท่าที่ 77 ทำตบอก

ภาพที่ 114 ท่าที่ 78 ทำตบอก

ภาพที่ 113   ทิศ 3 หันด้านซ้าย มือทั้งสองเข้าอก เอียงซ้าย ขยับเท้าเข้าใน และ
ขยับเท้าออก ศีรษะกคไหล่งขวา ยกเท้าซ้าย มือทั้งสองจับส่งหลัง
เคลื่อนที่ไปทิศ 4

ภาพที่ 114   ทิศ 4 หันด้านซ้าย มือทั้งสองเข้าอก เอียงซ้าย ขยับเท้าเข้าในและ
ขยับเท้าออก ศีรษะกคไหล่งขวา

ภาพที่ 115 ท่าที่ 79 ท่าชะเง้อมอง

ภาพที่ 116 ท่าที่ 80 ท่ารวมมือ

ภาพที่ 115

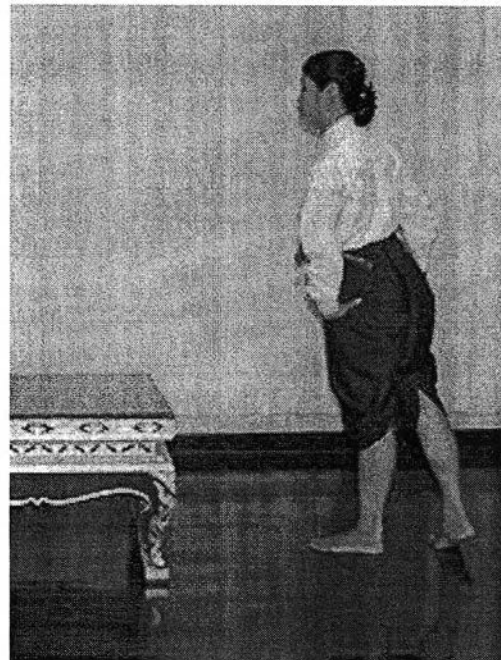
ทศ 4 หันด้านซ้าย ก้าวเท้าขวา ทำท่าชะเง้อมอง ลักคอ

ภาพที่ 116

ทศ 4 หันด้านซ้าย ยืนรวมเท้า มือทั้งสองวางหน้าขว ลักคอ

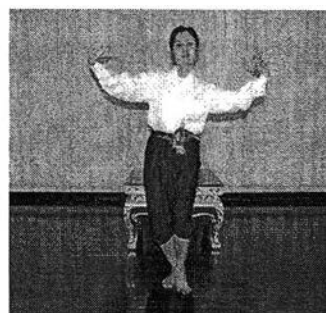
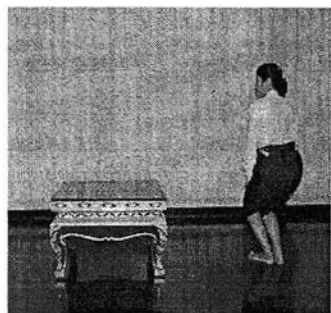
ภาพที่ 117 ท่าที่ 81 ท่าส่งจิบหลัง

ภาพที่ 118 ท่าที่ 82 ท่าชะเง้อมอง

ภาพที่ 117   ทิศ 4 ยกเท้าซ้าย มือทั้งสองจิบส่งหลัง เอียงซ้ายเคลื่อนที่ไปทิศ 1 และทิศ 2 ตามลำดับ พร้อมทั้งทำท่าในทิศ 4

ภาพที่ 118   ทิศ 2 หันด้านขวา ก้าวเท้าซ้าย ทำท่าชะเง้อมอง ลักคอ

ภาพที่ 119 ท่าที่ 83 ทำรวมมือ

ภาพที่ 120 ท่าที่ 84 ทำชูรั้งไถ่

ภาพที่ 121 ท่าที่ 85 ทำชูรั้งไถ่

ภาพที่ 119

ทิส 2 หันด้านขวา ยืนรวมเท้า มือทั้งสองวางหน้าขา ลักคอ

ภาพที่ 120

ทิส 2 ทำท่าชูรั้งไถ่ เดิน โยยกเท้า เคลื่อนที่ผ่านทิส 3 ไปทิส 4

ภาพที่ 121

หน้าตรง ทำท่าชูรั้งไถ่ เดิน โยยกเท้า สลับจิบ พร้อมลักคอ

เพลงโอด

ภาพที่ 122 ท่าที่ 86 ท่าหมอบร้องไห้

ภาพที่ 123 ท่าที่ 87 ท่าเช็ดน้ำตา

ภาพที่ 122

หน้าตรง หันด้านซ้าย นั่งพับเพิง หมอบร้องไห้

ภาพที่ 123

นั่งคุกเข่า เช็ดน้ำตา

เพลงฉิ่ง

ภาพที่ 124 ท่าที่ 88 ท่าเรียก

ภาพที่ 125 ท่าที่ 89 ท่ารวมมือ

ภาพที่ 126 ท่าที่ 90 ท่ากรีดมือ

ภาพที่ 124

หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า ทำท่าเรียกมือขวา มือซ้ายจับส่งหลัง
ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 125

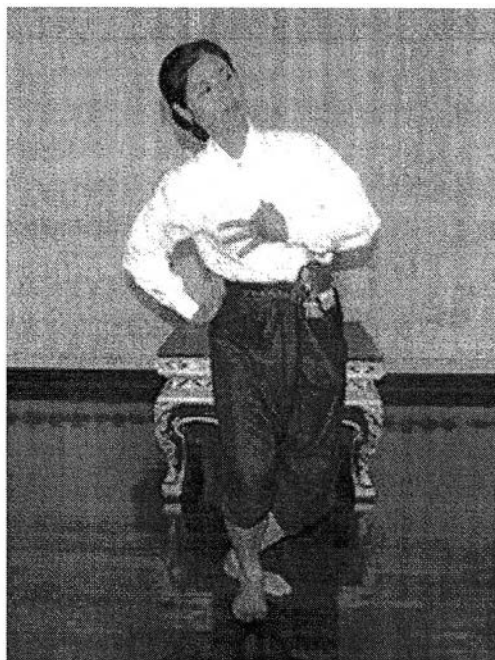
หน้าตรง ยืนเหลื่อมเท้าขวา ทำท่ารวมมือ (หมายถึง อยู่) ศีรษะกด
ไหล่ขวา

ภาพที่ 126

หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า มือทั้งสองรวมมือ และกรีดมือออกจาก
กัน (หมายถึง เป็นทาสรับใช้) ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 127 ท่าที่ 91 ท่าไหว้

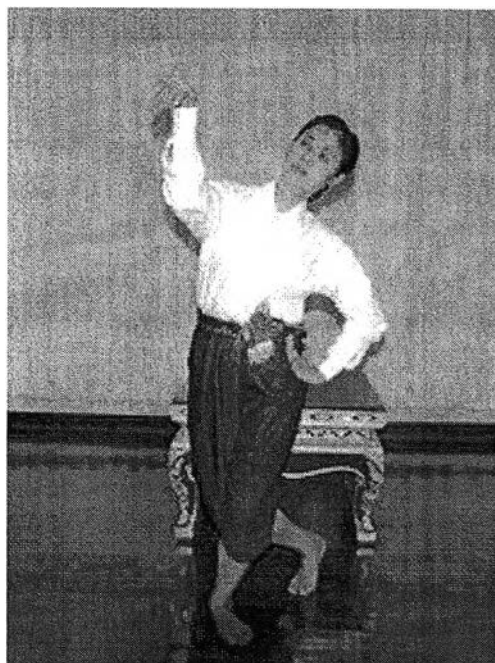
ภาพที่ 128 ท่าที่ 92 ท่าจับเข้าอก

ภาพที่ 127   หน้าตรง เท้าขวาก้าวหน้า มือทำท่าไหว้ระดับศีรษะ(หมายถึง 2
กษัตริย์) ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 128   หน้าตรง ยืนเหลื่อมเท้าขวา มือซ้ายเข้าอก มือขวาเท้าเอว ศีรษะกด
ไหล่ขวา

ภาพที่ 129 ท่าที่ 93 ท่าไว้มือ

ภาพที่ 130 ท่าที่ 94 ท่าสอดจิบหงาย

ภาพที่ 129 หน้าตรง ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือขวาไว้มือ มือซ้ายเท้าเอว(หมายถึง ตั้งสัตย์) ศีรษะกอดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 130 หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายเท้าเอว มือขวาสอดจิบปล่อย หงาย (หมายถึง ด้วยความซื่อสัตย์) ศีรษะกอดไหล่ซ้าย

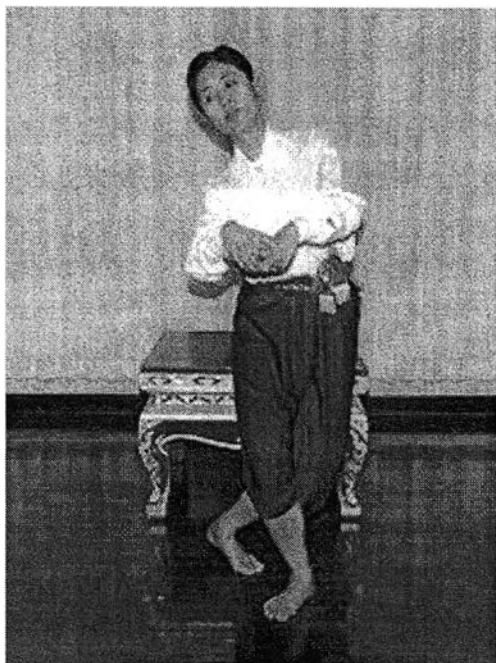

ภาพที่ 131 ท่าที่ 95 ท่าไหว้

ภาพที่ 132 ท่าที่ 96 ท่าป้อง

- ภาพที่ 131   หน้าตรง หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวหน้า มือทำท่าไหว้ (หมายถึง พระสวามี) ศิริษะกคไหล่ขวา
- ภาพที่ 132   หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวหน้า มือทั้งสองทำท่าป้องศิริษะ(หมายถึง สั่งข้าทาสบริวาร) ศิริษะกคไหล่ซ้าย

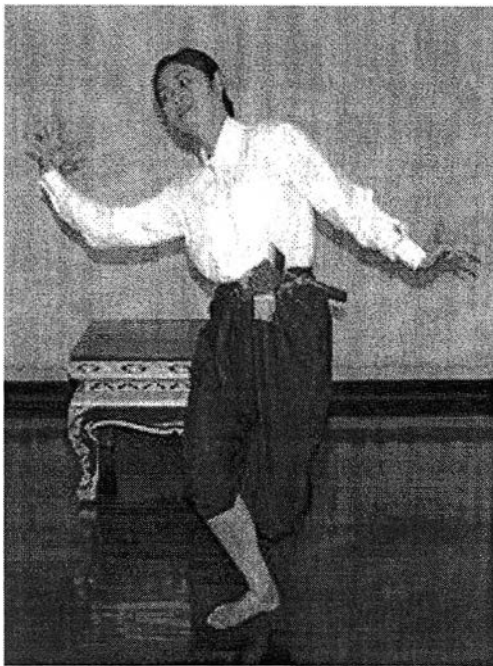
ภาพที่ 133 ท่าที่ 97 ท่ารวมมือ

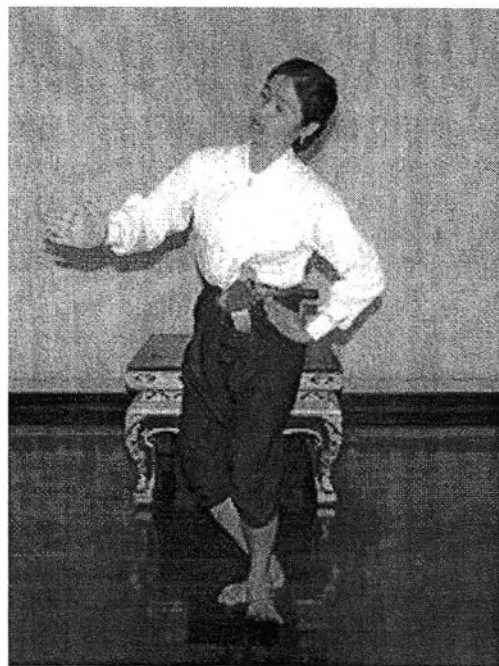
ภาพที่ 134 ท่าที่ 98 ท่าตั้งมือแขนตั้ง

ภาพที่ 133   หน้าตรง เท้าขวาก้าวหน้า มือทั้งสองรวมมือ (หมายถึง ให้อยู่)
ศิริชะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 134   หน้าตรง ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือทั้งสองตั้งมือแขนตั้ง (หมายถึง
อย่างมีความสุข) ศิริชะกดไหล่ซ้าย

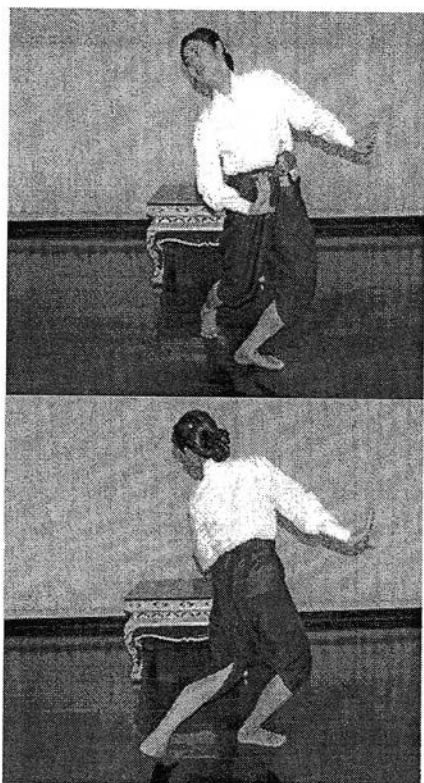
ภาพที่ 135 ท่าที่ 99 ท่าจับปรกวงสูง

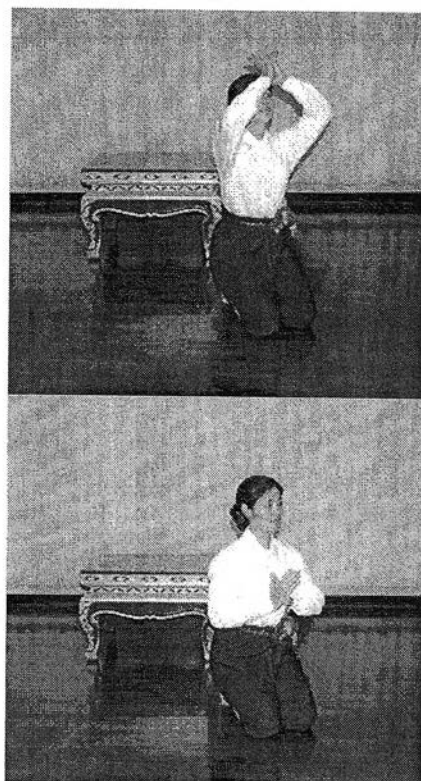
ภาพที่ 136 ท่าที่ 100 ท่าไว้มือต่ำ

ภาพที่ 135   หน้าตรง เท้าขวาก้าวหน้า มือขวาจับเข้าหาลำตัวระดับศีรษะ มือซ้ายจับส่งหลัง (หมายถึง อย่าโศกเศร้า) ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 136   หน้าตรง ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือขวาไว้มีระดับกลาง มือซ้ายเท้าเอว(หมายถึง สั่งลา) ศีรษะกดไหล่ซ้าย

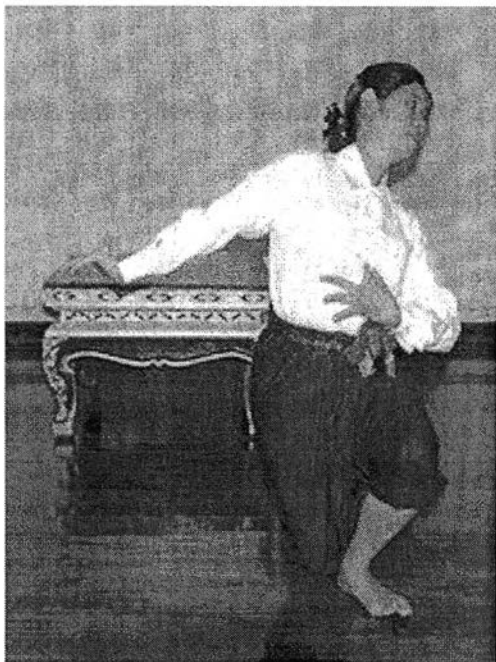
ภาพที่ 137 ท่าที่ 101 ทำเดิน

ภาพที่ 138 ท่าที่ 102 ทำไหว้

ภาพที่ 137 หน้าตรง ทำท่าเดิน 3 ครั้ง

ภาพที่ 138 หน้าตรง นั่งคุกเข่า ไหว้ขึ้น-ลง 3 ครั้ง

ภาพที่ 139 ท่าที่ 103 ท่าจิบเข้าอก

ภาพที่ 140 ท่าที่ 104 ท่าไหว้

ภาพที่ 139   หน้าตรง ตั้งเข่าซ้าย มือซ้ายจิบเข้าอก มือขวาจิบส่งหลัง ศีรษะกด
ไหล่ซ้าย

ภาพที่ 140   หน้าตรง นั่งคุกเข่า ไหว้ขึ้น-ลง 1 ครั้ง

ภาพที่ 141 ท่าที่ 105 ท่าตาย

ภาพที่ 142 ท่าที่ 106 ท่าไหว้

ภาพที่ 141   หน้าตรง ตั้งเข่าซ้าย มือทั้งสองหงายแบมือ แขนตั้ง ศีรษะกดไหล่
ซ้าย

ภาพที่ 142   หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือทำท่าไหว้ 1 ครั้ง

ภาพที่ 143 ท่าที่ 107 ทำจีบตั้งมือ

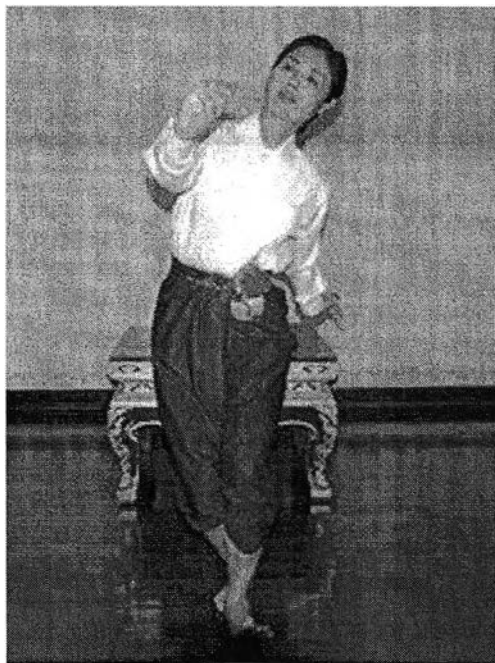
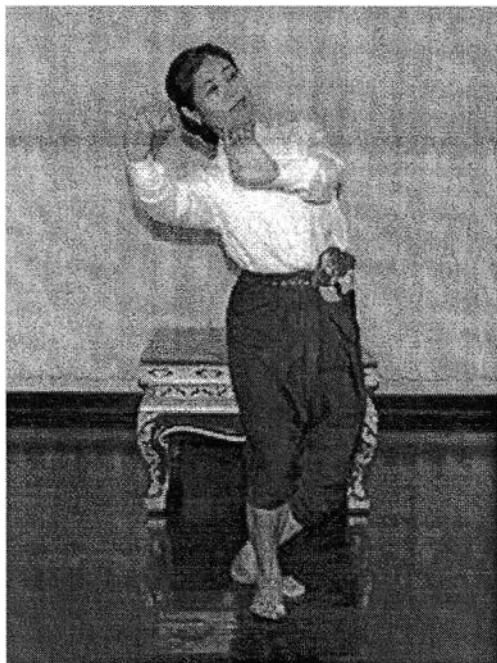

ภาพที่ 144 ท่าที่ 108 ทำจีบไหล่

ภาพที่ 143   หน้าตรง ตั้งเข่าซ้าย มือซ้ายจีบ มือขวาตั้งมือระดับชายพก ศีรษะ
กดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 144   หน้าตรง หันด้านขวา เข่าซ้ายก้าวหน้า มือขวาจีบที่ไหล่ด้านซ้าย
มือซ้ายจีบส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

เพลงเข็ดฉิ่ง

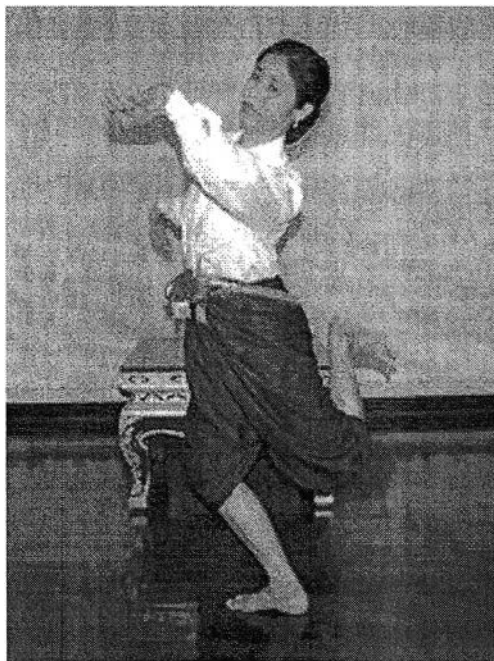
ภาพที่ 145 ท่าที่ 109 ทำร่ำร้าย

ภาพที่ 146 ท่าที่ 110 ทำโบก

- ภาพที่ 145   หน้าตรง ยืนเหยียดเท้าขวา มือทั้งสองตั้งมือเหยียดกันด้านขวา
ระดับหน้า ศีรษะกดไหล่ขวา
- ภาพที่ 146   หน้าตรง เท้าซ้ายวางส้นเท้า มือขวาดั้งวงสูงระดับหน้า มือซ้ายจับ
ส่งหลัง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 147 ท่าที่ 111 ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 148 ท่าที่ 112 ท่าป้องกัน

ภาพที่ 147

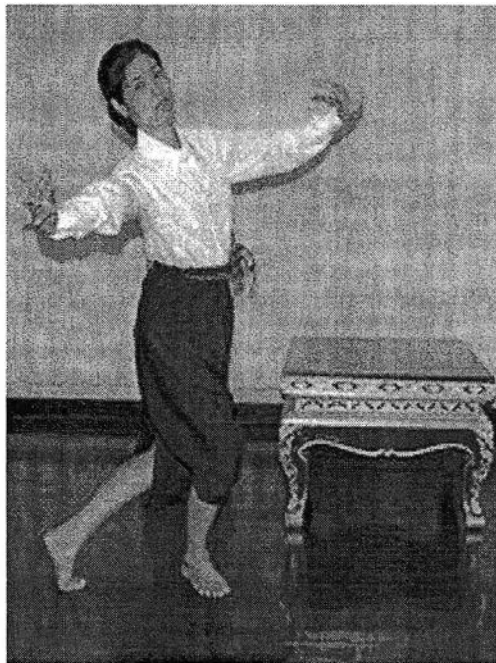
หน้าตรง หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือขวาตั้งวงสูง มือซ้ายจับที่ชายพก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 148

หน้าตรง หันด้านขวา มือซ้ายป้องกัน มือขวาหงายอแขน ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 149 ท่าที่ 113 ท่าเพลงสร

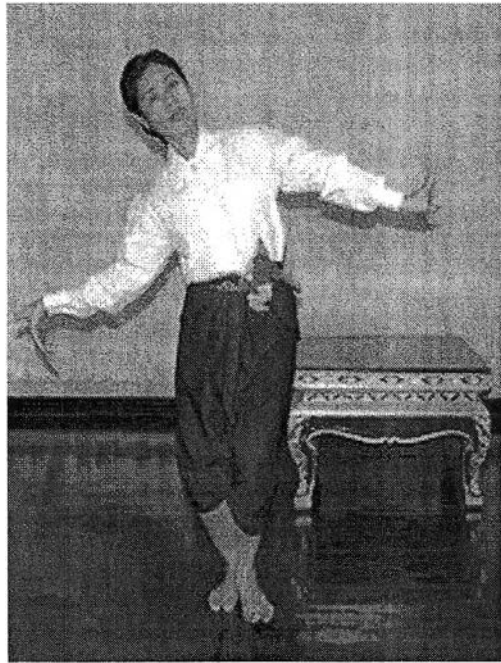
ภาพที่ 150 ท่าที่ 114 ท่าจิบยาว

ภาพที่ 149

หน้าตรง มุมด้านขวา หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวหน้า มือขวาจับเข้า
หาด้วงแขนระดับศีรษะ มือขวาดั้งมือแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 150

หน้าตรง มุมด้านขวา เท้าขวาก้าวหน้า มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาจับ
หงายแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 151 ท่าที่ 115 ท่าสอดจิบ

ภาพที่ 152 ท่าที่ 116 ท่าสอดจิบ

ภาพที่ 151

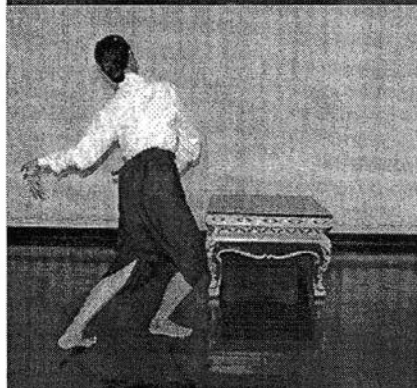
หน้าตรง ยกเท้าขวา มือซ้ายสอดจิบหงาย มือขวาดั้งมือแขนตั้ง
ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 152

หน้าตรง จรดเท้าซ้าย มือขวาหงายงอแขน มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง
ศีรษะกดไหล่ขวา

ภาพที่ 153 ท่าที่ 117 ทำปาดมือ

ภาพที่ 154 ท่าที่ 118 ทำยืนเดียวเท้า-ปาดมือ

ภาพที่ 153

หน้าตรง มุมขวา หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายหงายอ
แขน มือขวาดึงมือที่ซ้ายพัก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 154

หน้าตรง มุมด้านขวา ด้านซ้ายยืนเดียวเท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงสูง มือ
ขวาจิบคว่ำแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ขวา แล้วเคลื่อนที่ ทำท่าปาดมือ
สลับมือซ้าย-ขวาสลับกัน เปลี่ยนเป็นมุมด้านซ้าย

ภาพที่ 155 ท่าที่ 119 ทำยืนเดี่ยวเท้า-ปาดมือ

ภาพที่ 156 ท่าที่ 120 ทำยืนเดี่ยวเท้า-ปาดมือ

ภาพที่ 155

หน้าตรง มุมด้านซ้าย ยืนเดี่ยวเท้าขวา มือขวาดั้งวงสูง มือซ้ายจับคว่ำแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย เคลื่อนที่ทำท่าปาดมือ สลับมือซ้าย-ขวาสลับกันไปทิศ 3

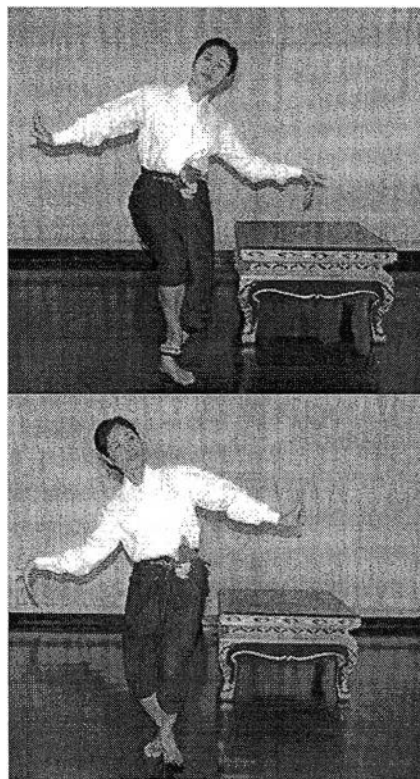
ภาพที่ 156

ทิศ 3 ด้านซ้าย ยืนเดี่ยวเท้าขวา มือขวาดั้งวงสูง มือซ้ายจับคว่ำแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย เคลื่อนที่ทำท่าปาดมือ สลับมือซ้าย-ขวาสลับกันไปหน้าตรง

ภาพที่ 157 ท่าที่ 121 ท่าผาลาแขนตั้ง

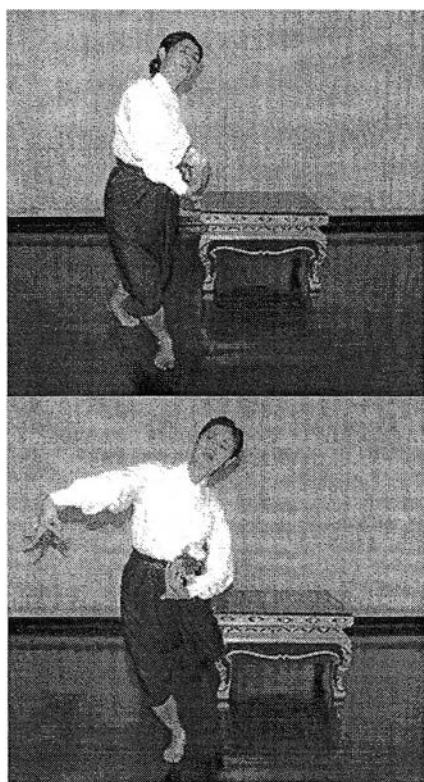
ภาพที่ 158 ท่าที่ 122 ท่าสอดจิบ

ภาพที่ 157

หน้าตรง มุมด้านขวา เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวา
หงายแขนตั้ง ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 158

หน้าตรง ยกเท้าขวา-ซ้าย-ขวา และจรดเท้าซ้าย มือสอดจิบหงาย
ซ้าย-ขวา-ซ้าย และหมัดด้วยมือขวาหงายคแขน มือซ้ายตั้งมือ
แขนตั้ง เอียงตามมือที่สอดจิบ และวิ่งเคลื่อนที่ พร้อมสอดมือจิบ
สลับซ้าย-ขวา

ภาพที่ 159 ท่าที่ 123 ทำจิบคว่ำ

ภาพที่ 160 ท่าที่ 124 ทำจิบคว่ำ-ปาดมือ

ภาพที่ 159

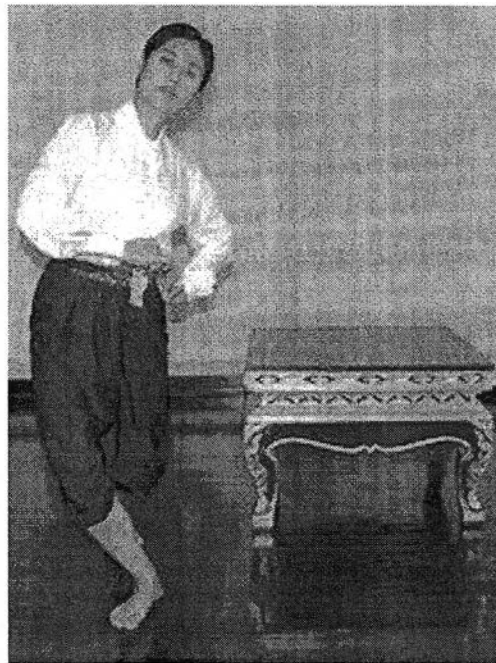
หน้าตรง มุมด้านขวา ปาดมือซ้าย กระดกเท้าซ้าย มือขวาจิบคว่ำ
แขนตึง มือซ้ายตั้งมือขวาพก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 160

หน้าตรง มุมด้านขวา ปาดมือขวา กระดกเท้าขวา มือซ้ายจิบคว่ำ
แขนตึง มือขวาดังมือซ้ายพก ศีรษะกดไหล่ขวา เปลี่ยนเคลื่อนที่
ไปมุมด้านซ้าย และทิศ 3 กลับมาหน้าตรง ทำท่าภาพที่ 159 และ
160

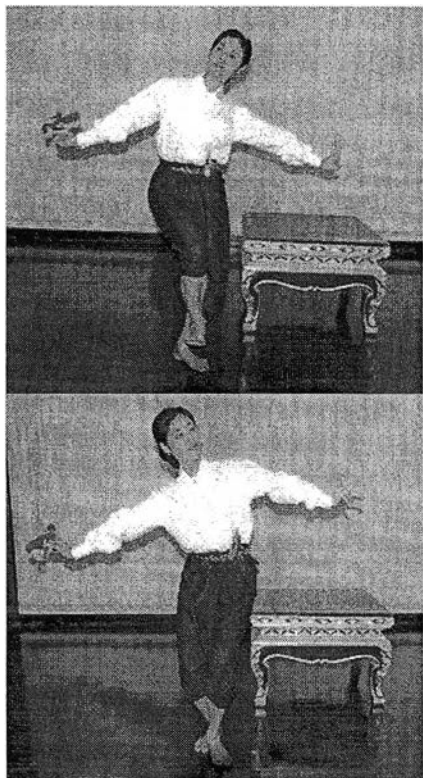
ภาพที่ 161 ท่าที่ 125 ท่าปาดมือ

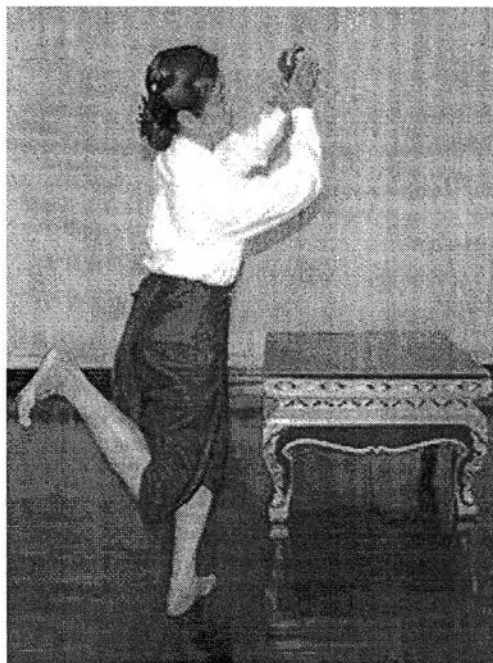
ภาพที่ 162 ท่าที่ 126 ท่าชักกริช

ภาพที่ 161   หน้าตรง มุมด้านขวา หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือซ้ายหงาย
งอแขน มือขวาดึงมือที่ซ้ายพก ศีรษะกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 162   หน้าตรง มุมด้านขวา หันด้านซ้าย เท้าขวาก้าวข้าง มือขวาชักกริช
ออกจากฝัก

ภาพที่ 163 ท่าที่ 127 ท่าม้วนจีบ

ภาพที่ 164 ท่าที่ 128 ท่าไหว้

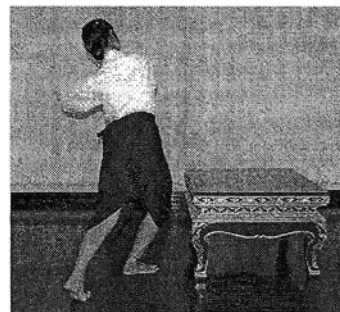
ภาพที่ 163

หน้าตรง ยกเท้าขวา-ซ้าย-ขวา จรดเท้าซ้าย มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้งมือแขนตั้ง ทำสลับท่าขวา-ซ้าย หมัดด้วยมือซ้ายจับหงาย วิ่งเคลื่อนที่

ภาพที่ 164

หน้าตรง มุมด้านขวา หันด้านซ้าย เท้าซ้ายก้าวข้าง เท้าขวากระดก มือทั้งสองทำท่าไหว้สูงระดับศีรษะ กดไหล่ขวา

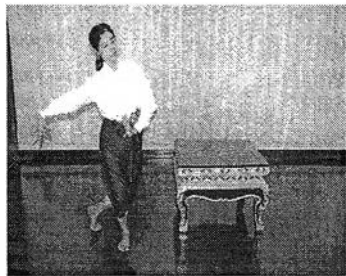
เพลงโอด - เพลงร่ำ

ภาพที่ 165 ท่าที่ 129 ท่าเงือกฤษ ภาพที่ 166 ท่าที่ 130 ท่าแทงอก ภาพที่ 167 ท่าที่ 131 ท่ากระโดด
เข้ากองไฟ

ภาพที่ 165	หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวข้าง มือทำท่าชุกริชด้านขวาระดับศีรษะ กด ไหล่ขวา
ภาพที่ 166	หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวข้าง มือทำท่าแทงที่อกซ้าย ศีรษะกดไหล่ ขวา
ภาพที่ 167	หน้าตรง หันหลัง มือจับกริชแทงที่อก กระโดดเข้ากองไฟ หาย เข้าเวที

ตารางภาพกระบวนท่ารำแบบฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม

ท่าที่1 ทำจีบมือคว่ำ

ท่าที่2 ทำสอดสูง

ท่าที่3 ทำสอดจีบหางยมือสูง

ท่าที่4 ทำศาลาแขนตั้ง

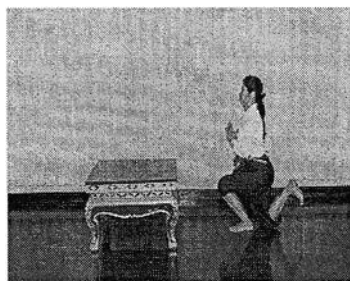
ท่าที่5 ทำพิศสมัยเรียงหมอน

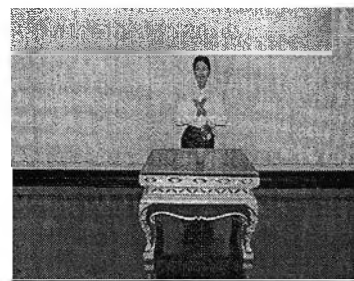
ท่าที่6 ทำชักแป้ง

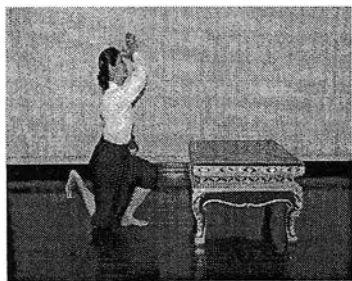
ท่าที่7 ทำไหว้

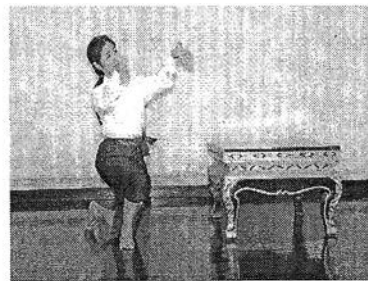
ท่าที่8 ทำไหว้

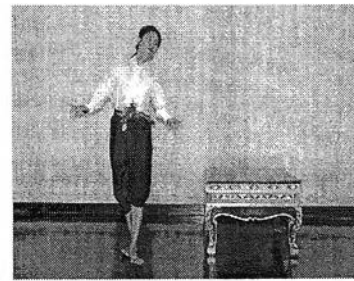
ท่าที่9 ทำไหว้

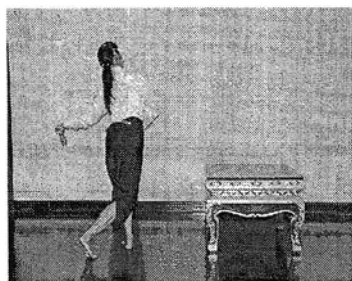
ท่าที่10 ทำไหว้

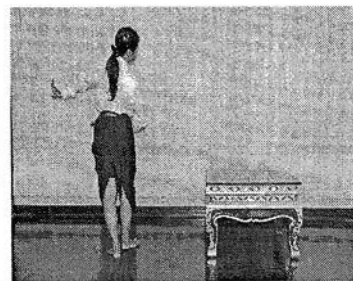
ท่าที่11 ทำจีบคลายหางยมือ

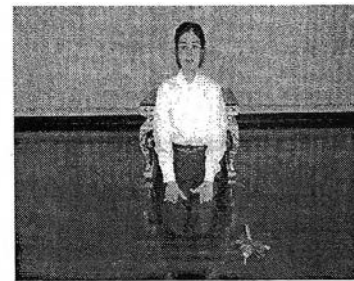
ท่าที่12 ทำตาย

ท่าที่13 ทำปาดมือ

ท่าที่14 ทำยื่นเหลี่ยมเท้า

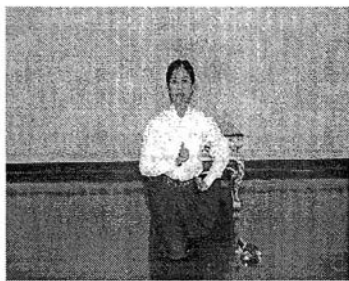

ท่าที่15 ทำรวมมือ

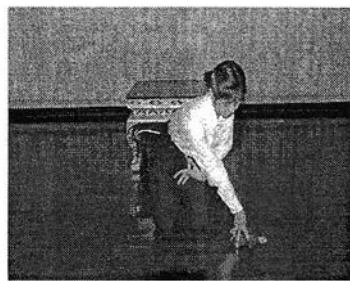

ท่าที่16 ท่าไหว้

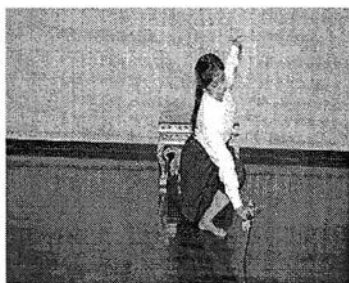
ท่าที่17 ท่าเจิม

ท่าที่18 ท่าหิบบกริช

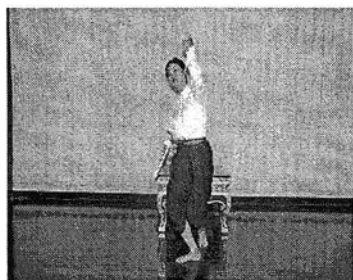
ท่าที่19 ท่าสอดสร้อย

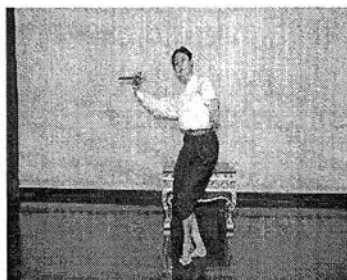
ท่าที่20 ท่าจรดกริช

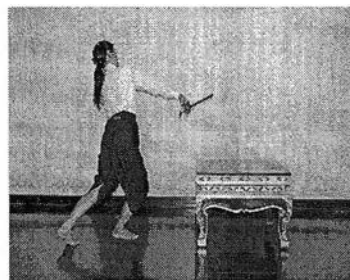
ท่าที่21 ท่าชูกริช

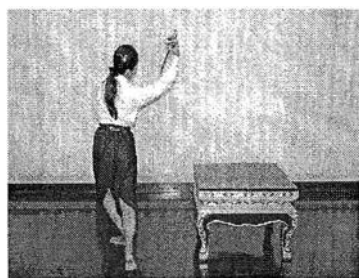
ท่าที่22 ท่าบัวชูฝัก

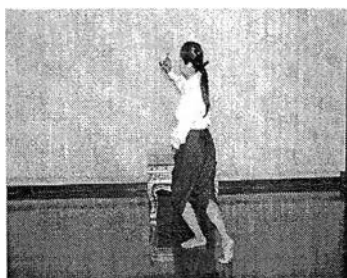
ท่าที่23 ท่าผาลาแขนตั้ง

ท่าที่24 ท่าแทงกริช

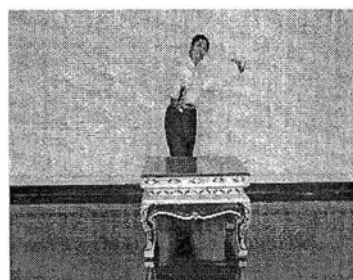
ท่าที่25 ท่าหักกริช

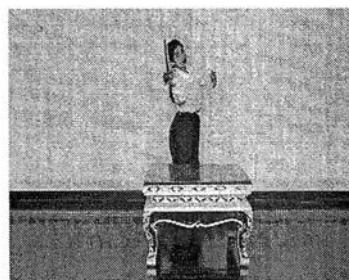
ท่าที่26 ท่าสอดสร้อย

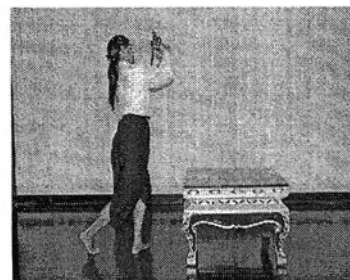
ท่าที่27 ท่าพิสมัยเรียงหมอน

ท่าที่28 ท่าแทงกริช

ท่าที่ 29 ท่าสอดสูง

ท่าที่30 ท่าบังกริช

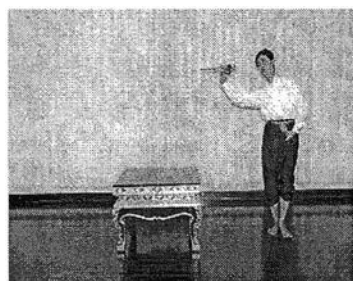
ท่าที่31 ท่าบัวบาน

ท่าที่32 ท่ากว้างเดินดง

ท่าที่33 ท่าเทงกริช

ท่าที่34 ท่าปล่อยจิบตั้งวง

ท่าที่35 ท่าจิบคว่ำ

ท่าที่36 ท่าปล่อยจิบหงาย

ท่าที่37 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่38 ท่าชักกริช

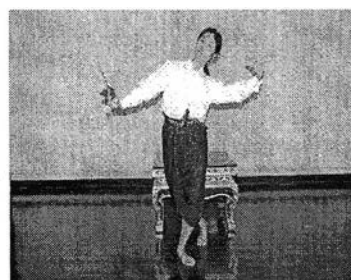
ท่าที่39 ท่าสอดจิบ

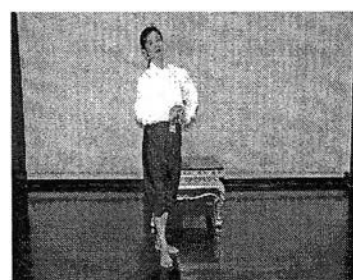
ท่าที่40 ท่าม้วนจิบ

ท่าที่41 ท่าม้วนจิบมือสั้น

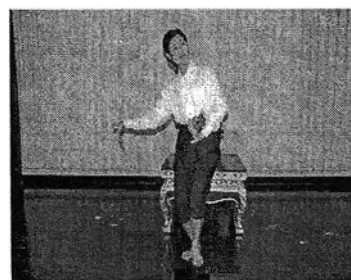
ท่าที่42 ท่าจิบยาว

ท่าที่43 ท่าเก็บกริช

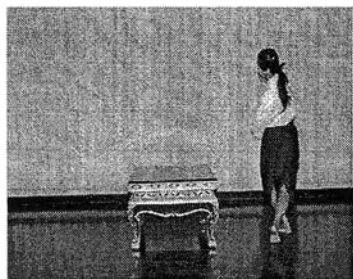

ท่าที่44 ท่าเตะไหล่

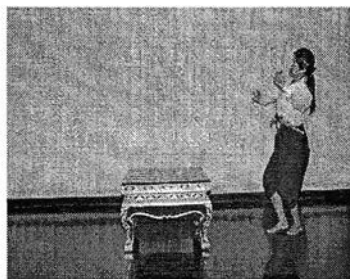

ท่าที่45 ท่าปาดมือ

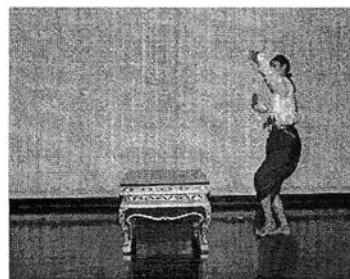

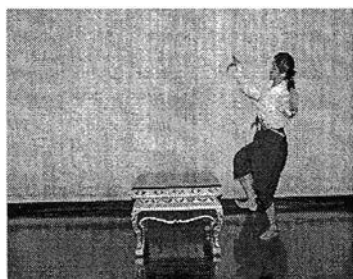
ท่าที่46 ท่าสอดสร้อย

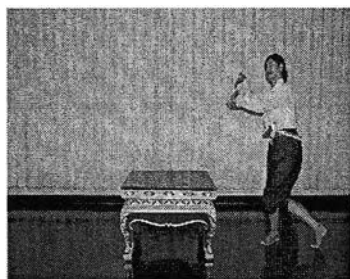
ท่าที่47 ท่าจีบยาว

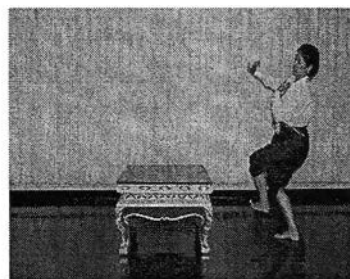
ท่าที่48 ท่าแผลงศร

ท่าที่49 ท่าสอดตู

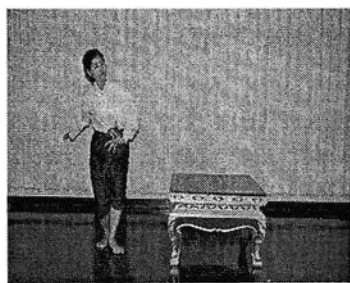
ท่าที่50 ท่าเจ็ดฉิน

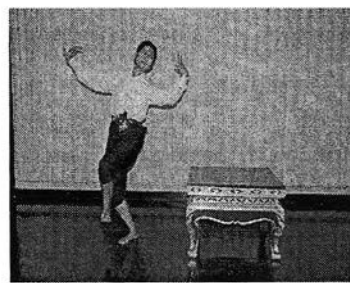
ท่าที่51 ท่าเตะไหล่

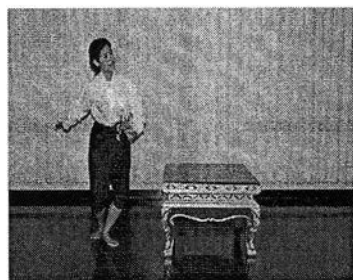
ท่าที่52 ท่าสะบัดจีบ

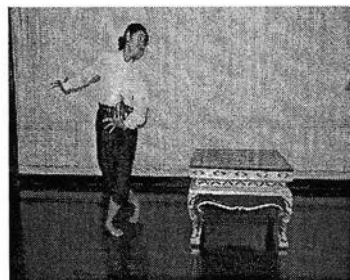
ท่าที่53 ท่าสะดุด

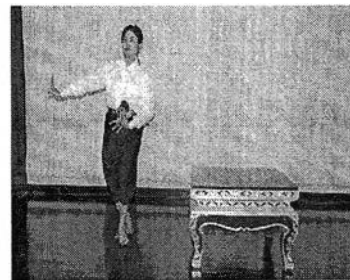
ท่าที่54 ท่าชูรังไก่อ

ท่าที่55ท่าสะดุด

ท่าที่56 ท่าเหลียวมอง

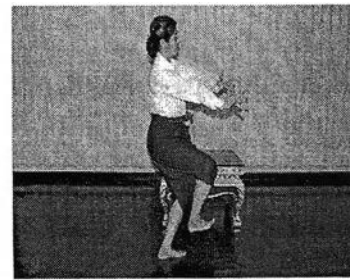
ท่าที่57 ท่าสะบัดจีบ

ท่าที่58 ท่าสะดุด

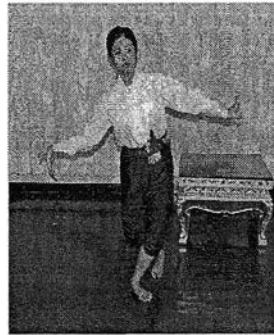
ท่าที่59 ท่าสะดุด

ท่าที่60 ท่าช้างประสานงา

ท่าที่61 ท่าหงายมือแขนตั้ง

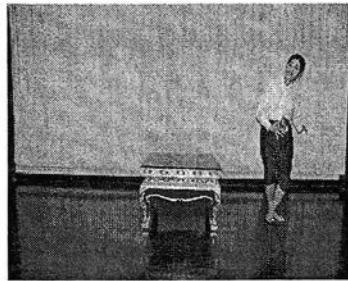
ท่าที่62 ท่าสอดจิบ

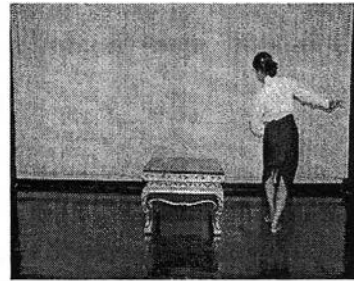
ท่าที่63 ท่าส่งจิบหลัง

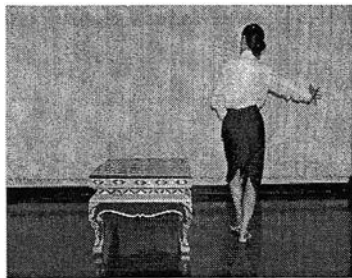
ท่าที่64 ท่าชูรังไก่อ

ท่าที่65 ท่าสะจุด

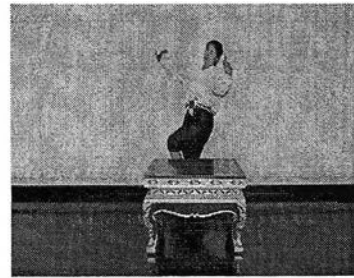
ท่าที่66 ท่าสะจุด

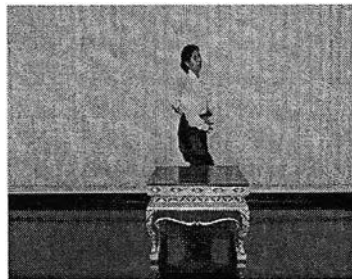
ท่าที่67 ท่าสะบัดจิบ

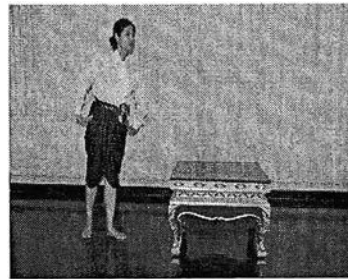
ท่าที่68 ท่าตบอก

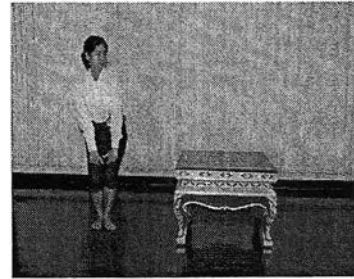
ท่าที่69 ท่าชูรังไก่อ

ท่าที่70 ท่าสะจุด

ท่าที่71 ท่าชะเง้อมอง

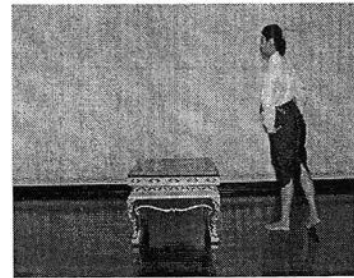
ท่าที่72 ท่ารวมมือ

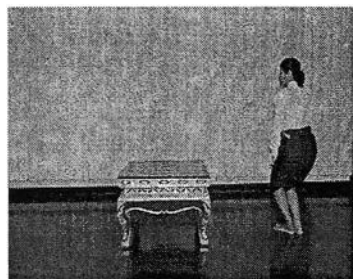
ท่าที่73 ท่าสะจุด

ท่าที่74 ท่าชูรังไก่อ

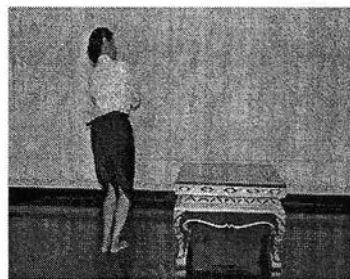
ท่าที่75 ท่าชะเง้อมอง

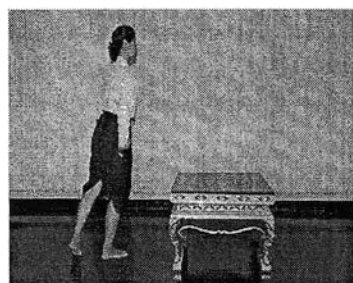
ท่าที่76 ท่ารวมมือ

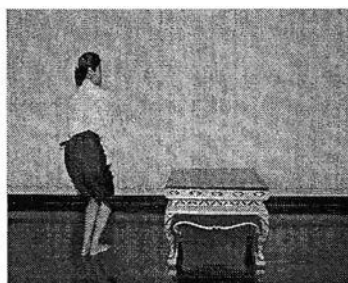
ท่าที่77 ท่าคอบอก

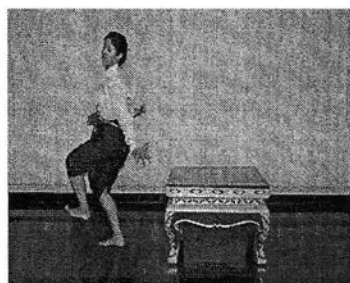
ท่าที่78 ท่าคอบอก

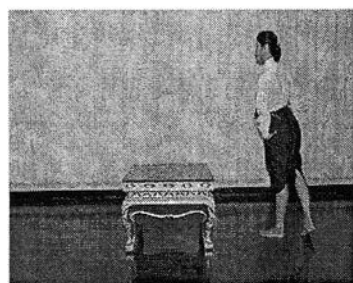
ท่าที่79 ท่าชะเง้อมอง

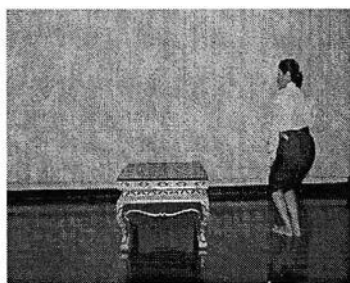
ท่าที่80 ท่ารวมมือ

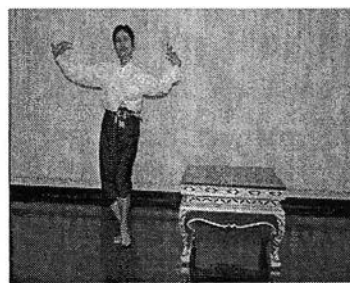
ท่าที่81 ท่าจีบส่งหลัง

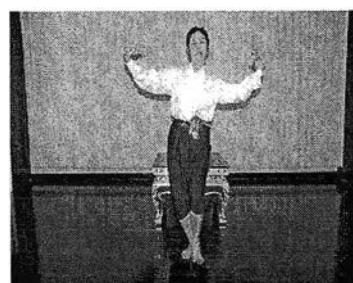
ท่าที่82 ท่าชะเง้อมอง

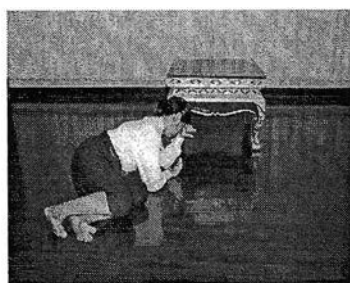
ท่าที่83 ท่ารวมมือ

ท่าที่84 ท่าชูรังไก่อ

ท่าที่85 ท่าชูรังไก่อ

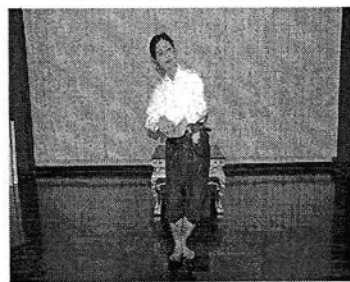
ท่าที่86 ท่าหมอบร้องไห้

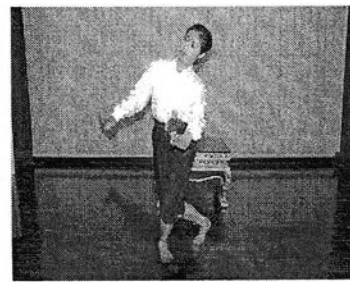
ท่าที่87 ท่าเช็ดหน้าตา

ท่าที่88 ที่111 ท่าเรียก

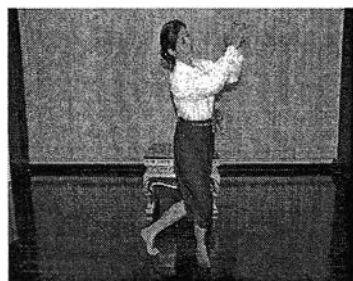

ท่าที่89 ท่ารวมมือ

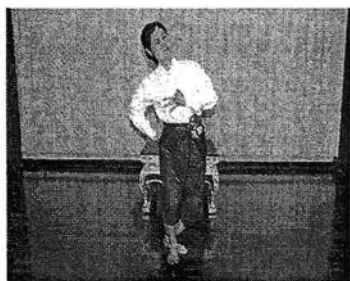

ท่าที่90 ท่ากรีดมือ

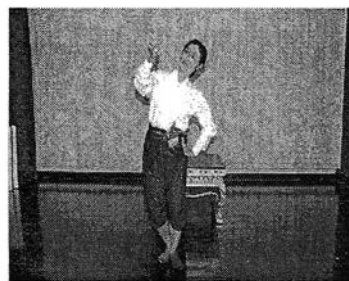

ท่าที่91 ท่าไหว้

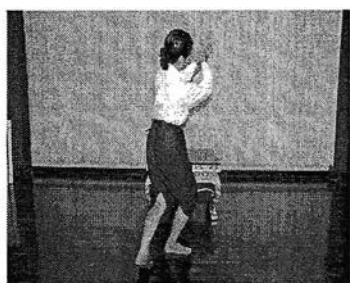
ท่าที่92 ท่าจับเข้าอก

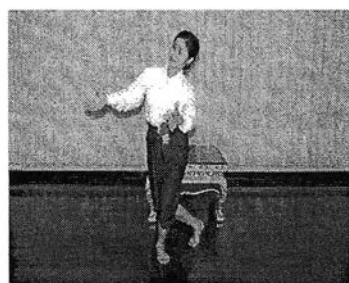
ท่าที่93 ท่าไว้มือ

ท่าที่94 ท่าสอดจับหงาย

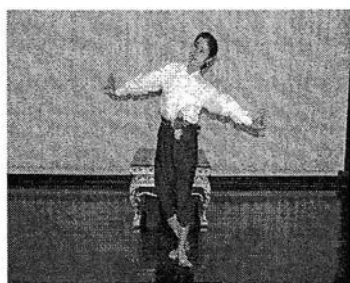
ท่าที่95 ท่าไหว้

ท่าที่96 ท่าป้อง

ท่าที่97 ท่ารวมมือ

ท่าที่98 ท่าตั้งมือแขนตึง

ท่าที่99ท่าจับปรกวงสูง

ท่าที่100 ท่าไว้มือต่ำ

ท่าที่101 ท่าเดิน

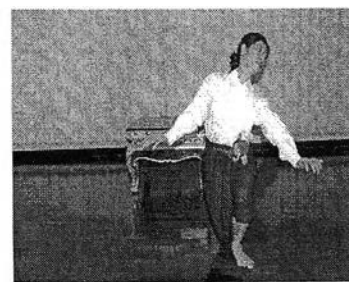
ท่าที่102 ท่าไหว้

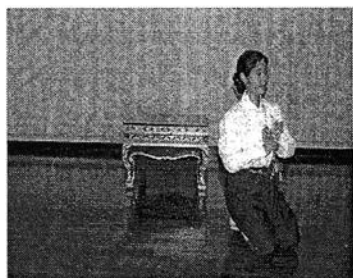
ท่าที่103 ท่าจับเข้าอก

ท่าที่104 ท่าไหว้

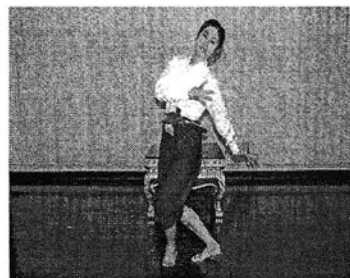
ท่าที่105 ท่าตาย

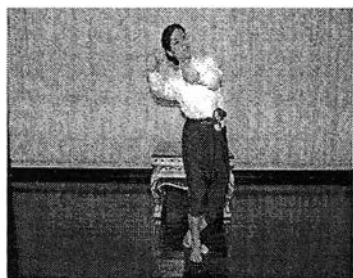
ท่าที่106 ท่าไหว้

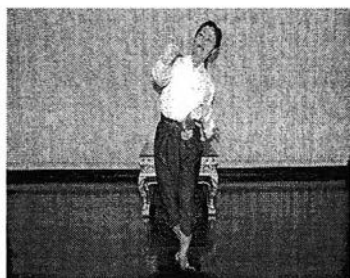
ท่าที่107 ท่าจับหงายมือตั้ง

ท่าที่108 ท่าจับไหล่

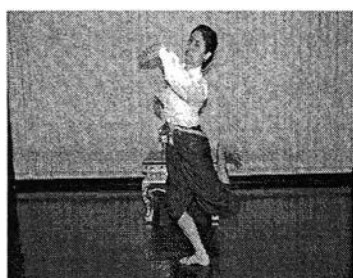
ท่าที่109 ท่าร่ำร้าย

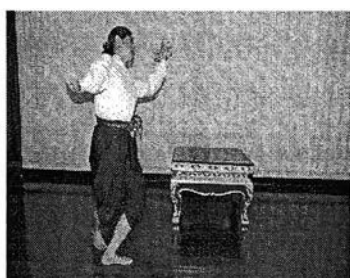
ท่าที่110 ท่าโบก

ท่าที่ 111 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่112 ท่าป้องหน้า

ท่าที่113 ท่าแผลงสร

ท่าที่114 ท่าจับยาว

ท่าที่115 ท่าสอดจับ

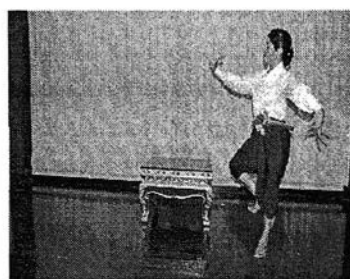
ท่าที่116 ท่าสอดจับ

ท่าที่117 ท่าปาดมือ

ท่าที่118 ท่ายืนเดี่ยวเท้า

ท่าที่119 ท่ายืนเดี่ยวเท้า

ท่าที่120 ท่ายืนเดี่ยวเท้า

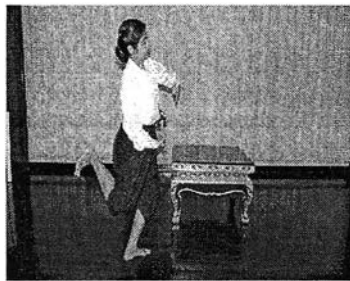
ท่าที่121 ท่าผาลาแขนตั้ง

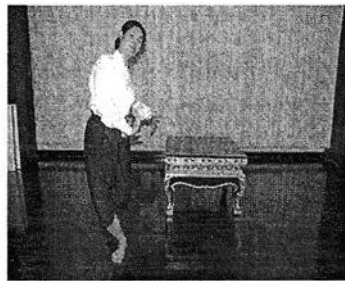
ท่าที่122 ท่าสอดจีบ

ท่าที่123 ท่าจีบคว่ำ

ท่าที่124 ท่าจีบคว่ำ

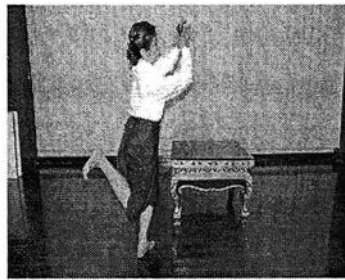
ท่าที่125 ท่าปาดมือ

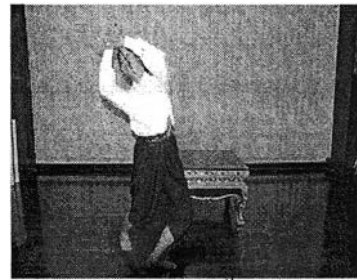
ท่าที่126 ท่าชักกริช

ท่าที่127ท่าม้วนจีบ

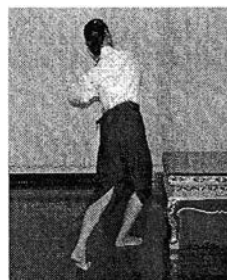
ท่าที่128 ท่าไหว้

ท่าที่129 ท่าเงือกกริช

ท่าที่130 ท่าแทงอก

ท่าที่131 ท่ากระโดดเข้ากองไฟ

4.1 การวิเคราะห์กระบวนการทำรำครสาแบบหลายฉบับ นางนพรัตน์ หวังในธรรม (ฉบับที่ 1)

จากการศึกษากระบวนการทำรำครสาแบบหลายฉบับที่ 1 พบว่า ทำรำหลักประกอบด้วยท่าเดี่ยว ท่าคู่ ท่าชุด และท่าเชื่อม ซึ่งท่ารำหลักในแต่ละเพลงมีดังนี้

ตารางที่ 5 : ตารางแสดงท่าเดี่ยว ท่าคู่ ท่าชุด และท่าเชื่อม ฉบับ นางนพรัตน์ หวังในธรรม

ชื่อเพลง	ท่าเดี่ยว	ท่าคู่	ท่าชุด	ท่าเชื่อม
1. เพลงเสมอ	1. ท่าสอดจีบหงายสูง 2. ท่าผาลาแขนตั้ง 3. ท่าพิสมัยเรียงหมอน	1. ท่าจีบคว่ำมือสั้น 2. ท่าชักแป้ง	2. ท่าสอดสูง – ท่าจีบมือคว่ำมือสั้น	
2. เพลงรื้อร้าย	4. ท่าไหว 5. ท่าจีบคลายหงายมือ 6. ท่าตาย 7. ท่ากระโจนเข้าในอัครี 8. ท่านั่งรวมมือ			
3. เพลงสระหมา	9. ท่าไหว 10. ท่าเจิม 11. ท่าจับกริช 12. ท่าจรดกริช 13. ท่าชุกริช 14. ท่าชักกริช 15. ท่าเหน็บกริช	3. ท่าสอดสร้อย 4. ท่าพิสมัยเรียงหมอน 5. ท่าจีบหงายตั้งมือ 6. ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง 7. ท่าสอดจีบ 8. ท่าม้วนมือจีบ 9. ท่าจีบหงายมือสั้น 10. ท่าจีบยาว	2. ท่าบัวชูฝัก-ท่าผาลาแขนตั้ง 3. ท่าแทงกริช-ท่าหักกริช-ท่าสอดสร้อย 4. ท่าแทงกริช-ท่าสอดสูง-ท่าบังกริช 5. ท่าบัวบาน-ท่ากวางเดินดง 6. ท่าแทงกริช-ท่าสอดสร้อย-ท่าจีบคว่ำมือสั้น	

ชื่อเพลง	ทำเดี่ยว	ทำคู่	ทำชุด	ทำเชื่อม
4. เพลงตะเข็ง	16. ทำซ้าง ประสาน งา	11. ทำสะคุด	7. ทำจิบยาว-ทำ เพลงสร-ทำ สอคสูง	1. ทำปาดมือ 2. ทำสอคสร้อย 3. ทำเจ็ดฉิน 4. ทำสะบัดจิบ 5. ทำซุกรังไก่อ
5. เพลงเจ้าเข็น	17. ทำหงายมือ แขนตั้ง 18. ทำจิบส่งหลัง 19. ทำประสาน มือ	12. ทำสอคจิบตั้ง มือ	8. ทำชะเง้อ-ทำ รวมมือ 9. ทำตบอก-ทำ ชะเง้อ-ทำรวม มือ-ทำจิบส่ง หลัง	
6. เพลงโอด	20. ทำหมอบ ร้องไห้ 21. ทำเข็ดน้ำตา			
7. เพลงฉิ่ง	22. ทำเรียก 23. ทำรวมมือ 24. ทำกรีดมือ 25. ทำไหว้ 26. ทำเข้าอก 27. ทำไว้มือ 28. ทำสอคจิบสูง 29. ทำไหว้ 30. ทำป้อนหน้า 31. ทำรวมมือ 32. ทำมีความสุข 33. ทำโศกา 34. ทำไว้มือต่ำ 35. ทำไหว้ 36. ทำจิบเข้าอก 37. ทำตาย			

ชื่อเพลง	ท่าเดียว	ท่าคู่	ท่าชุด	ท่าเชื่อม
	38. ท่าจับและตั้งมือ 39. ท่าจับที่ไหล่			
8. เพลงเชิดลิง	40. ท่ารำร้าย 41. ท่าโบก 42. ท่าสอดสร้อย 43. ท่าป้อนหน้า 44. ท่าผลาแขนตั้ง 45. ท่าชักกริช 46. ท่าไหว้	14. ท่าสอดจับ 15. ท่ายืนเดี่ยวเท้า 16. ท่าสอดจับ 17. ท่าจับคว้ามือสั้น 18. ท่าม้วนจับหาง	10. ท่าเพลงศร-ท่าจับยาว	6. ท่าปาดมือ
9. เพลงโอด-รัว	47. ท่าเงือกกริช 48. ท่าแทงอก 49. ท่ากระโดดเข้ากองไฟ			

จากตารางฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม พบว่า กระทบวนท่ารำครุฑสาแบหลาในท่ารำหลัก มีจำนวนของท่าเดียว ท่าคู่ ท่าชุด และท่าเชื่อม ดังนี้

1. กระทบวนท่ารำ (ฉบับที่ 1)

ท่าเดียว	จำนวน	49	ท่า
ท่าคู่	จำนวน	18	ท่า
ท่าชุด	จำนวน	10	ท่า
ท่าเชื่อม	จำนวน	6	ท่า
นอกนั้นเป็นท่าซ้ำ	จำนวน	48	ท่า

รวมท่ารำทั้งหมด จำนวน 131 ท่า

การแสดงจำนวนกระทบวนท่ารำครุฑสาแบหลา ฉบับที่ 1 ในท่ารำหลัก ได้แก่ ท่าเดียว ท่าคู่ ท่าชุด และท่าเชื่อม เมื่อเทียบกับจำนวนท่ารำซ้ำ พบว่า จำนวนท่ารำหลัก มี 83 ท่า ท่ารำซ้ำ 48 ท่า ซึ่งท่ารำซ้ำมีเกินครึ่ง แสดงว่าท่ารำส่วนใหญ่เป็นท่ารำซ้ำมากกว่าท่ารำหลัก

2. ลักษณะและทิศทางที่ใช้ในการรำ (ฉบับที่ 1)

- ช่วงแรก - เป็นการรำตามบทร้องและทำนองเพลง การรำเริ่มจากรำไปยังพระเมรุใน เพลงเสมอ ต่อจากนั้นตรงไปกราบศพพระสวามีและรำตามบทร้อง ตั้งสัจย์ อธิษฐาน ด้วยความเศร้าโศก โดยรำวนทางซ้ายรอบพระเมรุทั้ง 4 ทิศ
- ช่วงกลาง - ต่อจากนั้นรำประกอบทำนองเพลงสระระหม่า อวดการใช้อาวุธ เพลงตะเข็ง- เจ้าเซ็น ด้วยอารมณ์ที่เศร้าโศกกลดลง รำหันหน้าเข้าพระเมรุ ต่อด้วยอารมณ์ สะเทือนใจ ร้องไห้ในเพลงโอด
- ช่วงท้าย - รำประกอบทำนองเพลงฉิ่ง สั่งข้าทาสบริวารลา 2 ระบุเพื่อลาตายตามพระ สวามี โดยรำหันหลังให้พระเมรุ และรวบรวมสมาธิครั้งสุดท้ายด้วยการรำ เพลงเชิดฉิ่ง จบด้วยการฆ่าตัวตายด้วยเพลงโอด และกระโดดเข้ากองไฟใน เพลงร่ำ แสดงอารมณ์เด็ดเดี่ยว กล่าวหาญ

3. การเคลื่อนไหวท่ารำ (ฉบับที่ 1)

ในการรำครุฑาแบบหลายจะใช้ทุกส่วนของร่างกาย โดยแบ่งออกเป็นดังนี้

1. การใช้ส่วนศีรษะ มีทั้งศีรษะตรง เอียง ลักคอก กล่อมหน้า การยกเอียงใบหน้า รวมทั้ง การใช้สายตามองที่พระเมรุ
2. การใช้ส่วนลำตัว มีการกดไหล่ กล่อมไหล่ การโน้มลำตัว สะดุ้งตัว ดีไหล่
3. การใช้แขนและมือ
  - ส่วนแขน มีงอแขน หายแขน คว่ำแขน แขนตั้ง
  - ส่วนมือ มีตั้งวง จีบคว่ำ – จีบหาย
4. การใช้ขาและเท้า จะใช้ในการยกเท้า สะดุดเท้า โขยกเท้า ตะเตะเท้า เชิดเท้า และเล่นเท้า

4. เทคนิคการรำ (ฉบับที่ 1)

การรำครุฑาแบบหลายแบบฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม เน้นการใช้วิถีวะทุกส่วนของ ร่างกายให้สัมพันธ์กัน การออกท่าทางการรำใช้อาวุธ เน้นจังหวะแรง และเร็ว เพื่อให้เห็นความ คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน ไปถึงข้อมือ ส่วนของขาและเท้า การ เคลื่อนไหวจะมีจังหวะของการเล่นเท้า เหมือนมีสปริงแต่เบาและพลิ้วในการรำเพลงตะเข็ง-เจ้าเซ็น ที่มีการเคลื่อนไหวของขาและเท้าตลอดเวลา ในการรำเพลงเชิดฉิ่ง เน้นการทรงตัวของขาและเท้า การใช้เข้าในการยึด-ยุบแรง ๆ สม่่าเสมอ แสดงถึงพลังของกล้ามเนื้อส่วนขาในการทรงตัว รวมทั้ง การใช้ไหล่และใบหน้าด้วยการกล่อมไหล่ กล่อมหน้าไปพร้อมกับการยึดยุบของจังหวะเข้า

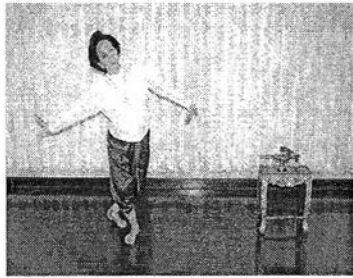
5. ความหมายของท่ารำ (ฉบับที่ 1)

ท่ารำที่สื่อความหมายและอารมณ์ในการแสดง ได้แก่ ท่าคบอก ท่าชูรังไก่อ ท่าชะเง้อมอง ท่าเงือกฤษ และท่าฆ่าตัวตาย

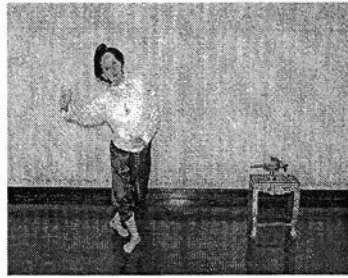
ตารางที่ 6 : ตารางแสดงความหมายของท่ารำฉบับ นางนพรัตน์ หวังในธรรม

ลำดับ	ลักษณะท่ารำ	ความหมายของท่ารำ	อารมณ์และสีหน้า
1.	ยืนรวมเท้า มือประสานที่อก วนรอบพระเมรุ	การคบอกทำร้ายตัวเอง	อารมณ์สะเทือนใจ สีหน้าและแววตาอยู่ที่พระเมรุ
2.	เดิน โขกเท้าไปรอบพระเมรุ มือทำท่าชูรังไก่อ	เหมือนการทูลหัว การทำร้ายตัวเอง	เศร้า เสียใจ สายตามองที่พระเมรุ
3.	ก้าวเท้า ยึดเข้า มือท้าวเอว และยืนรวมเท้า มือวางหน้าขา	การชะเง้อมองดูศพพระสวามี	อาลัยรัก สายตามองที่พระเมรุ
4.	ก้าวเท้ายืนหลบเข้า มือทั้งสองจับกริช	การเงือกฤษเพื่อฆ่าตัวตาย	เศร้า แสดงความมั่นใจ สายตามองที่ปลายกริช
5.	ก้าวเท้ายืนหลบเข้า มือทั้งสองจับกริชแทงที่อก	การฆ่าตัวตายด้วยการแทงอก	สีหน้าแสดงความภูมิใจ เด็ดเดี่ยว

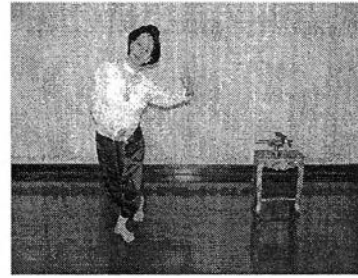
ตารางภาพแสดงกระบวนท่ารำแบบฉบับ นางขุนนาง ทรรทรานนท์

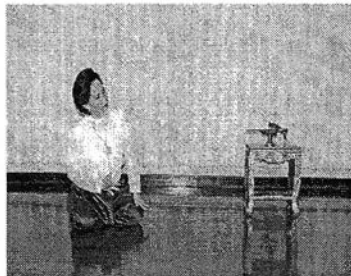
ท่าที่1 ท่ารำสาย

ท่าที่2 ท่าล้อแก้ว

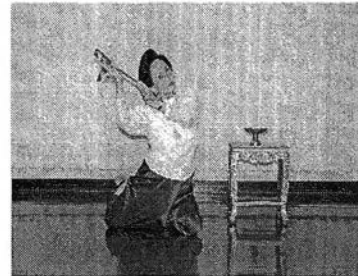
ท่าที่3 ท่าล้อแก้ว

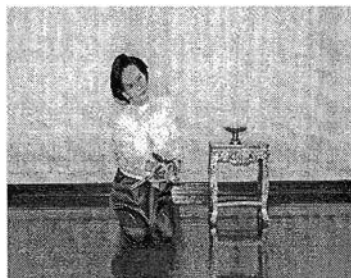
ท่าที่4 ท่าคลาน

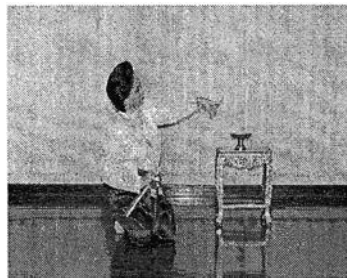
ท่าที่5 ท่าหมอบ

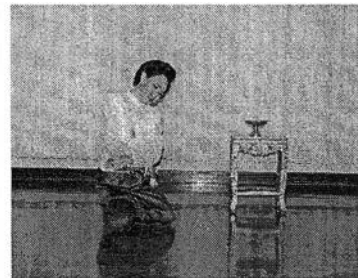
ท่าที่6 ท่าเชิญกริช

ท่าที่7 ท่ารวมมือ

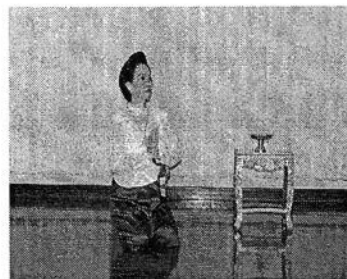
ท่าที่8 ท่าชี้

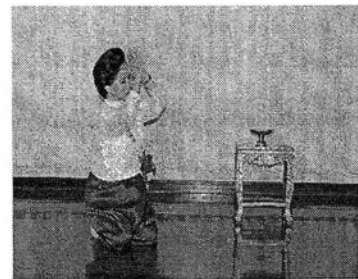
ท่าที่9 ท่าเสร์้า

ท่าที่10 ท่าวงสูง

ท่าที่11 ท่าไหว้

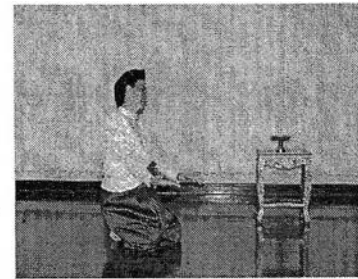
ท่าที่12 ท่าไหว้

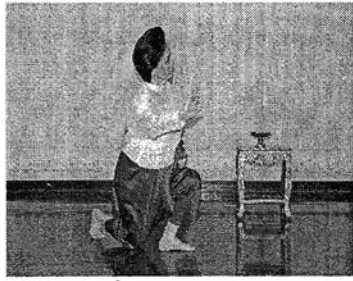
ท่าที่13 ท่าไหว้

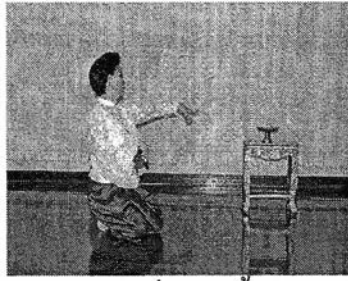
ท่าที่14 ท่าตั้งมือ

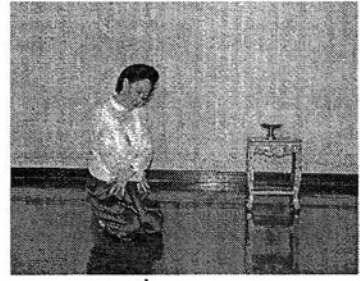
ท่าที่15 ท่าตาย

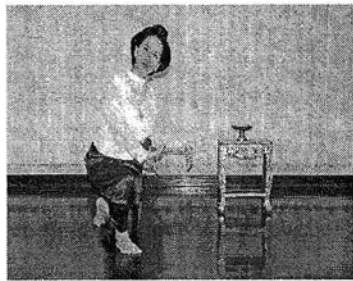
ท่าที่16 ท่ากระ โจน

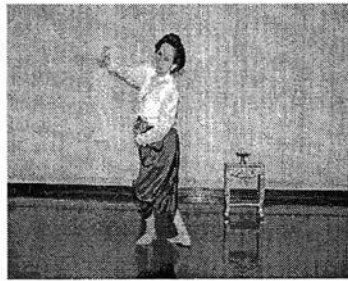
ท่าที่17 ท่าชี

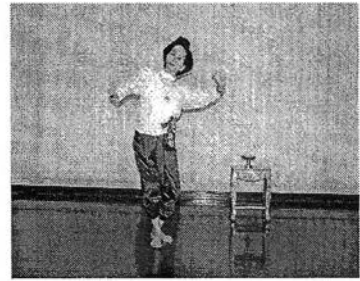
ท่าที่18 ท่าเส้ว

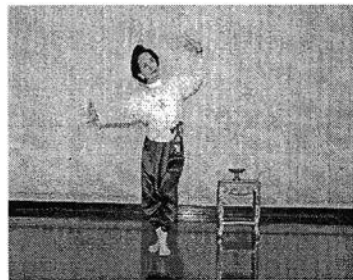
ท่าที่19 ท่าปาดมือ

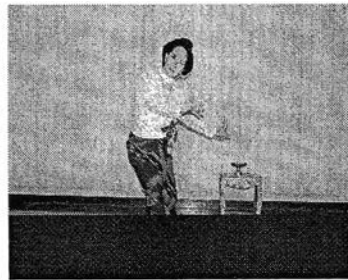
ท่าที่20 ท่าสอดสร้อย

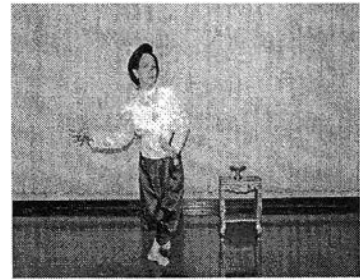
ท่าที่21 ท่าจิบยาว

ท่าที่22 ท่าเพลงสร

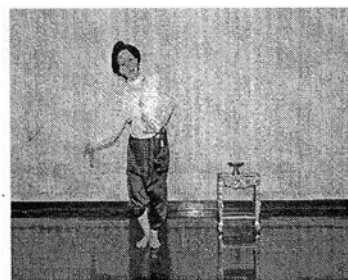
ท่าที่23 ท่าฉายจิบ

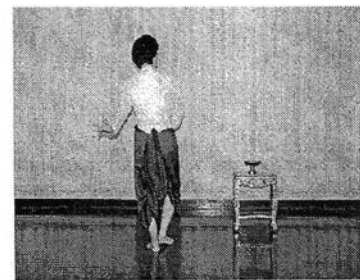
ท่าที่24 ท่าหงายมือจิบ

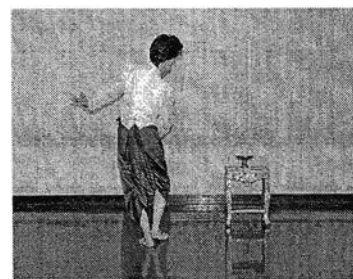
ท่าที่25 ท่าเตะไหล่

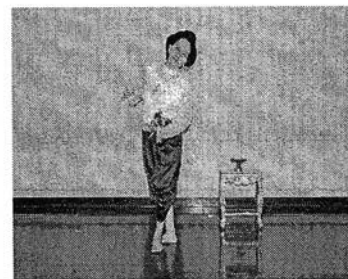
ท่าที่26 ท่าปาดมือ

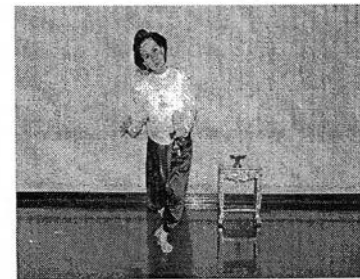
ท่าที่27 ท่าสะจุด

ท่าที่28 ท่าสะจุด

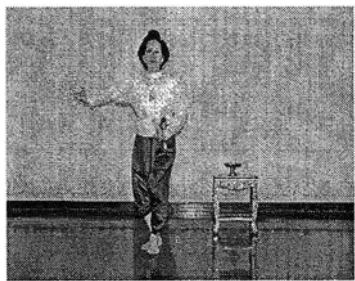

ท่าที่29 ท่าสะจุด

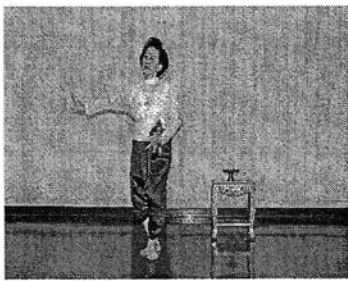

ท่าที่30 ท่าสะจุด

ท่าที่31 ท่าสะบัดจีบ

ท่าที่32 ท่าสะบัดจีบ

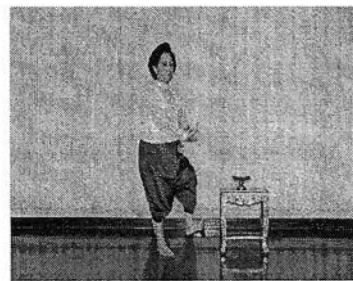
ท่าที่33 ท่าเตะไหล่

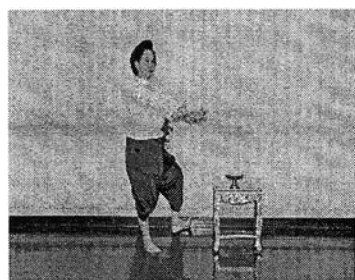
ท่าที่34 ท่าชูรั้งไก่อ

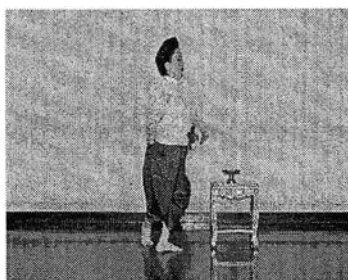
ท่าที่35 ท่าชูรั้งไก่อ

ท่าที่36 ท่าปฐุม

ท่าที่37 ท่าข้างประสานงา

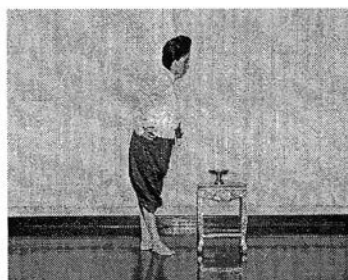
ท่าที่38 ท่าหางแขนตั้ง

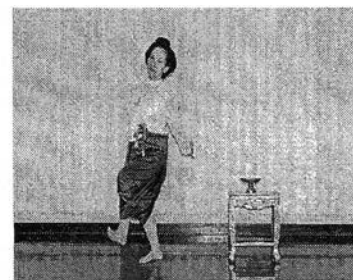
ท่าที่39 ท่าสอดจีบ

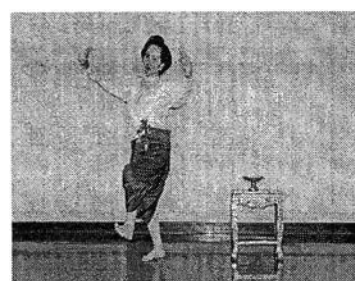
ท่าที่40 ท่าสอดจีบ

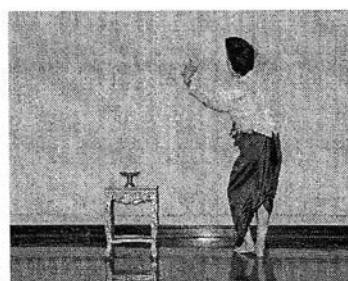
ท่าที่41 ท่าชะเง้อมอง

ท่าที่42 ท่ายุ่งพ้อนหาง

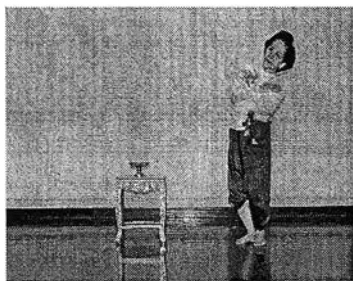
ท่าที่43 ท่าชูรั้งไก่อ

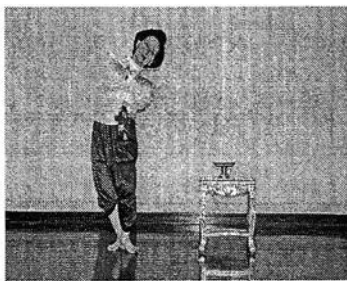
ท่าที่44 ท่าชูรั้งไก่อ

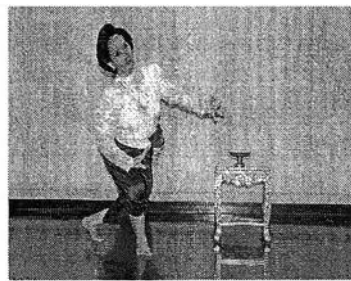
ท่าที่45 ท่าชูรั้งไก่อ

ท่าที่46 ท่าตบอก

ท่าที่47 ท่าตบอก

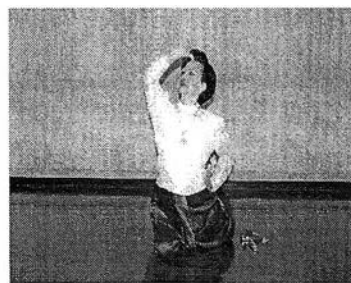
ท่าที่48 ท่าลงนั่ง

ท่าที่49 ท่าร้องไห้

ท่าที่50 ท่าหยิบกริช

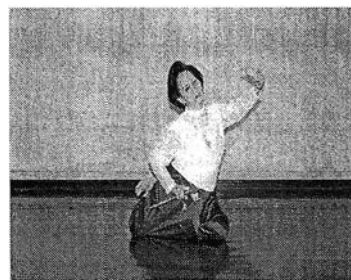
ท่าที่51 ท่าเจิม

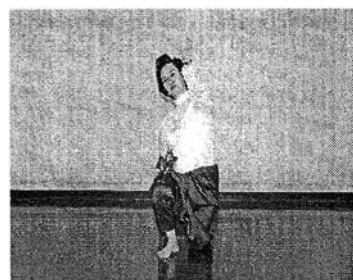
ท่าที่52 ท่าเจิม

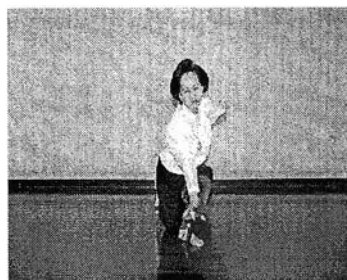
ท่าที่53 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่54 ท่าสอดสร้อย

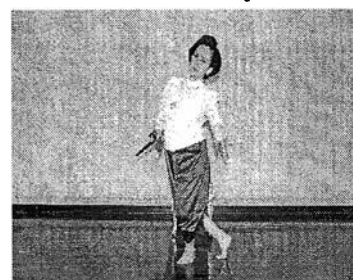
ท่าที่55 ท่าบัวชูฝัก

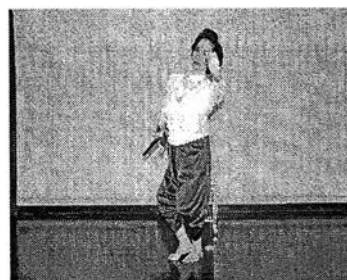
ท่าที่56 ท่าจรดกริช

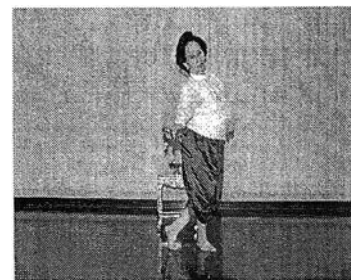
ท่าที่57 ท่าแทงกริช

ท่าที่58 ท่าจับคว่ำ

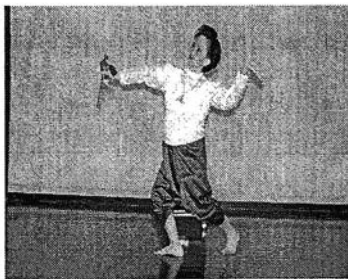
ท่าที่59 ท่าปล่อยจับตั้งวง

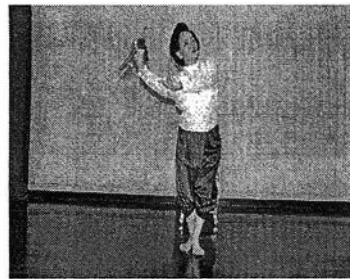
ท่าที่60 ท่าจับคว่ำ

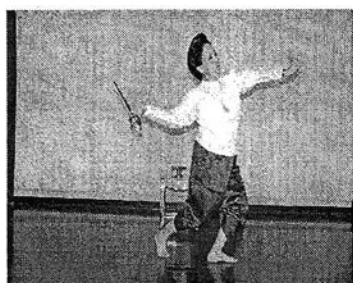
ท่าที่61 ท่าปล่อยจีบตั้งวง

ท่าที่62 ท่าสอดสูง

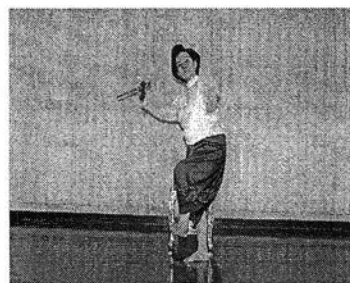
ท่าที่63 ท่าหนังหน้าไฟ

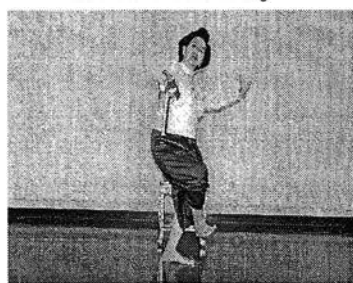
ท่าที่64 ท่าสอดสูง

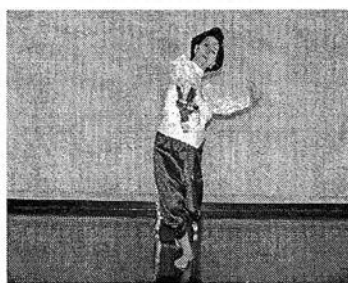
ท่าที่65 ท่าหนังหน้าไฟ

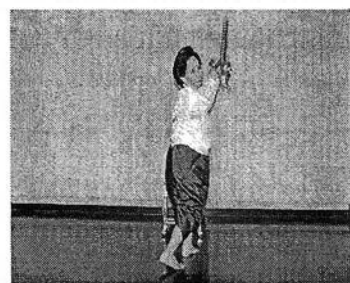
ท่าที่66 ท่าพิศสมัยเรียงหมอน

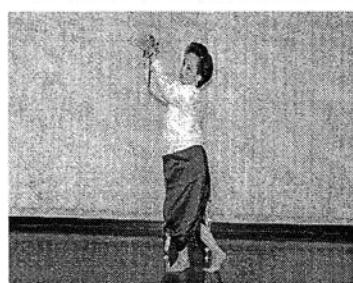
ท่าที่67 ท่าพิศสมัยเรียงหมอน

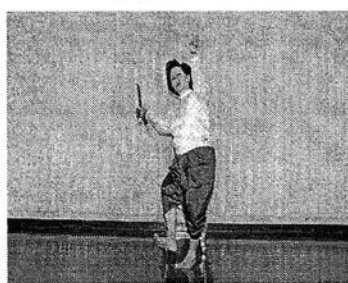
ท่าที่68 ท่าแทงกริช

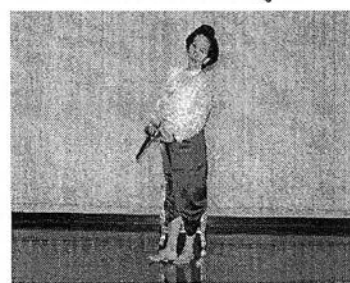
ท่าที่69 ท่าสอดสูง

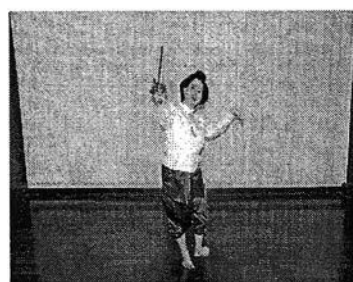
ท่าที่70 ท่าบังกริช

ท่าที่71 ท่าบัวบาน

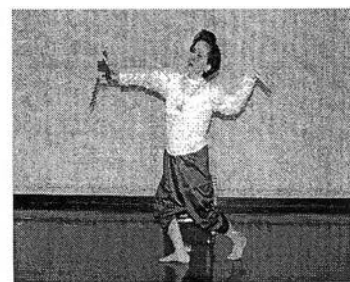
ท่าที่72 ท่ากว้างเดินดง

ท่าที่73 ท่าบัวบาน

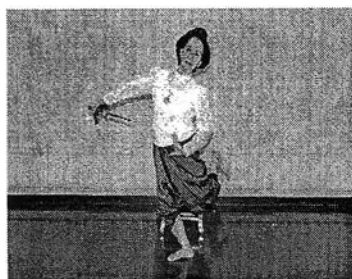

ท่าที่74 ท่ากว้างเดินดง

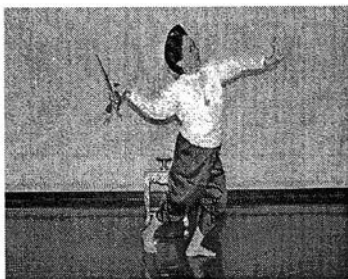

ท่าที่75 ท่าสอดสูง

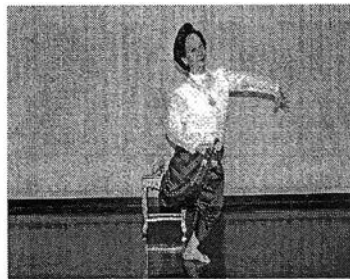

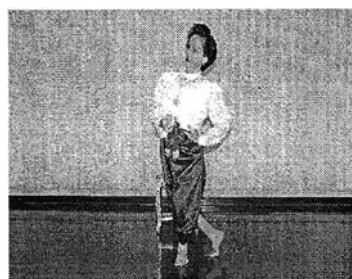
ท่าที่76 ท่าจับคว่ำ

ท่าที่77 ท่าสอดสูง

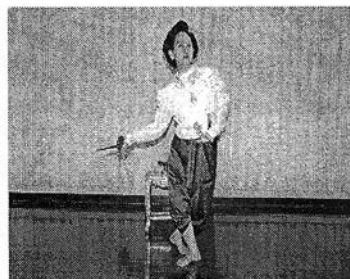
ท่าที่78 ท่าจับคว่ำ

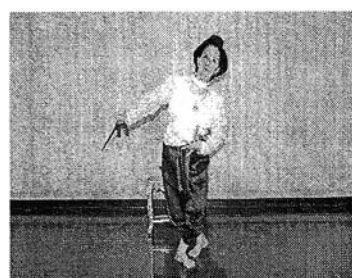
ท่าที่79 ท่าชักกริช

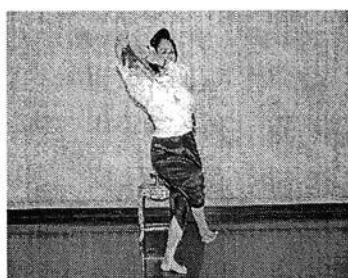
ท่าที่80 ท่าสอดจิบ

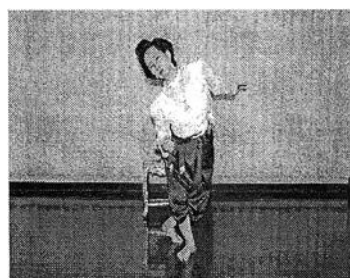
ท่าที่81 ท่าสอดจิบมือสั้น

ท่าที่82 ท่าสอดจิบมือสั้น

ท่าที่83 ท่าเงือกกริช

ท่าที่84 ท่าแทงห้อง

ท่าที่85 ท่าเชือดคอ

4.2 การวิเคราะห์กระบวนการทำรำครสาแบบหลา ฉบับนางบุญนาถ ทรรทรานนท์ (ฉบับที่ 2)

จากการศึกษากระบวนการทำรำครสาแบบหลาฉบับที่ 2 พบว่า ทำรำหลักประกอบด้วย ทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม ซึ่งทำรำหลักในแต่ละเพลงมีดังนี้

ตารางที่ 7 : ตารางแสดงทำรำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม ฉบับนางบุญนาถ ทรรทรานนท์

ชื่อเพลง	ทำเดี่ยว	ทำคู่	ทำชุด	ทำเชื่อม
1. เพลงเร็ว-ลา	1. ทำรำร้าย 2. ทำหมอบ 3. ทำเชิญกริช 4. ทำรวมมือ 5. ทำชี้ 6. ทำเสียใจ	1. ทำล้อแก้ว 2. ทำคลาน		
2. เพลงรื้อร้าย	7. ทำม้วนจิบ ปล่อยตั้งวง 8. ทำไหว้ 9. ทำเสรำ 10. ทำมอง 11. ทำจิบปล่อย ตั้งมือแขนตั้ง 12. ทำตาย 13. ทำโจนเข้าใน อัครี 14. ทำชี้ 15. ทำเสรำโศก			
3. เพลงตะเข็ง	16. ทำสอดสร้อย 17. ทำละเลงมือ	3. ทำสะดุด 4. ทำชูรังไก่อ	1. ทำจิบยาว-ทำ แผลงสร-ทำ สอดสูง-ทำแตะ ไหล่	1. ทำปาดมือ 2. ทำสอดสร้อย 3. ทำจิบหงาย 4. ทำสะบัดจิบ 5. ทำชูรังไก่อ

ชื่อเพลง	ทำเดี่ยว	ทำคู่	ทำชุด	ทำเชื่อม
4. เพลงเจ้าเซ็น	18. ทำหงายมือ แขนตั้ง 19. ทำชะเง้อมอง 20. ทำยุงฟ้อน หาง	5. ทำสอดจิบหงาย ตั้งมือ 6. ทำชูรังไก่อ 7. ทำตบอก		
5. เพลงโอด	21. ทำลงนั่ง 22. ทำร้องไห้			
6. เพลงสระหม่า	23. ทำหยิบกริช 24. ทำเจิม 25. ทำบัวชูฝัก 26. ทำเช็ดกริช 27. ทำเหน็บกริช	8. ทำสอดสร้อย 9. ทำพิสมัยเรียง หมอน 10. ทำสอดจิบตั้ง มือ 11. ทำสอดจิบมือ สั้น	2. ทำแทงกริช – ทำจิบคว้ามือ สั้น – ทำสอด สร้อย 3. ทำสอดสูง – ทำ หน้าหน้าไฟ 4. ทำแทงกริช – ทำสอดสูง – ทำ บังกริช 5. ทำบัวบาน – ทำ กว้างเดินดง 6. ทำสอดสูง – ทำ จิบคว้ามือสั้น	
7. เพลง โอด (ซ้ำ)	28. ทำเงือกกริช 29. ทำแทงท้อง 30. ทำเชือดคอ			

จากตารางฉบับนางขุนนาง ทรรศานนท์ พบว่า กระทบการทำอัตราสาแบบหลา ในทำรำ
หลัก มีจำนวนของทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม ดังนี้

1. กระบวนท่ารำ (ฉบับที่ 2)

1. ท่าเดี่ยว	จำนวน	30	ท่า
2. ท่าคู่	จำนวน	11	ท่า
3. ท่าชุด	จำนวน	6	ท่า
4. ท่าเชื่อม	จำนวน	5	ท่า
นอกนั้นเป็นท่าซ้ำ	จำนวน	33	ท่า
รวมท่ารำทั้งหมด	จำนวน	85	ท่า

การแสดงจำนวนกระบวนท่ารำครุฑในท่ารำหลัก เมื่อเทียบกับจำนวนท่ารำซ้ำ จะเห็นว่าจำนวนท่ารำหลักมี 52 ท่ารำ ซ้ำ 33 ท่ารำ ซึ่งท่ารำซ้ำมีเกินครึ่ง แสดงว่าท่ารำส่วนใหญ่จะเป็นท่ารำซ้ำมากกว่าท่ารำหลัก

2. ลักษณะและทิศทางที่ในการรำ (ฉบับที่ 2)

ช่วงแรก - เป็นการรำตามบทร้อง เริ่มจากการรำไปยังพระเมรุ ในเพลงเร็วและลา ต่อจากนั้นตรงไปกราบศพพระสวามี แล้วรำตามบทร้อง ตั้งสัตย์อธิษฐานด้วยความเศร้าโศก ด้วยการรำหันข้างให้พระเมรุ

ช่วงกลาง - เป็นการรำอวดทำนองเพลง ในเพลงตะเข้-เจ้าเซ็น อวดฝีมือการรำตามแบบละครใน อารมณ์เศร้าลดลงเหมือนกับการควบคุมสติ รำหันหน้าเข้าพระเมรุ ทั้ง 4 ทิศ หลังจากนั้น อารมณ์ เศร้าโศก อาลัยรักจะเกิดขึ้นอีกครั้งด้วยการรำในเพลงโอด ด้วยการร้องให้ หันข้างให้พระเมรุ

ช่วงท้าย - เป็นการรำตามทำนองเพลง สาระหมา ในการรำอวดฝีมือการใช้อาวุธ ให้เกิดอารมณ์กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ด้วยเสียงปี่และกลองที่รุกเร้าอารมณ์ จนถึงขั้นการใช้กริชฆ่าตัวตายด้วยการแทงท้อง และเชือดคอในเพลงโอด รำหันหลังให้พระเมรุ

3. การเคลื่อนไหวของท่ารำ (ฉบับที่ 2)

การรำครุฑแบบหลามีการใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ดังนี้

การใช้ส่วนศีรษะ มีทั้งศีรษะตรง เอียง ลักคอก กล่อมหน้า

การใช้ส่วนลำตัว ลำตัวตรง กดเกี้ยวข้าง กดไหล่ กล่อมไหล่ โนมลำตัวไปข้างหน้า ดีไหล่

การใช้แขน มิงอแขน หงายแขน คว่าแขน ตึงแขน

การใช้มือ ตั้งวง จีบคว่ำ จีบหงาย สะบัดจีบ ม้วนจีบ

การใช้ขาและเท้า การยื่น ยกเท้า โยกเท้า สะดุดเท้า เชิดเท้า เล่นเท้า

4. เทคนิคการรำ (ฉบับที่ 2)

การรำครุฑในแบบฉบับ นางบุณนาค ทรรทรานนท์ จะเน้นการรำที่มีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉงว่องไว จังหวะแรง และมีพลังในการเคลื่อนไหว การรำจะเน้นการกดไหล่ การใช้ใบหน้า การโน้มลำตัวอย่างชัดเจน รวมทั้งการใส่อารมณ์ที่แสดงออกทางท่าทาง ใบหน้า และการใช้สายตา ท่ารำที่สื่อความหมายถึงการฆ่าตัวตายจะเน้นการรำที่เป็นธรรมชาติ รับรู้ความรู้สึกได้จากท่ารำ

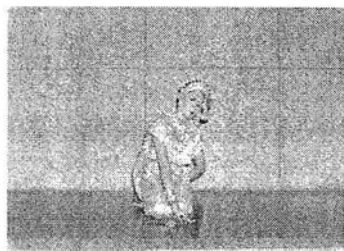
5. ความหมายของท่ารำ (ฉบับที่ 2)

ท่ารำที่สื่อความหมายและอารมณ์ในการแสดง ได้แก่ ท่าตบอก ท่าชูรังไก่อ ท่าชะเง้อมอง ท่าเงือกฤษ และท่าฆ่าตัวตาย

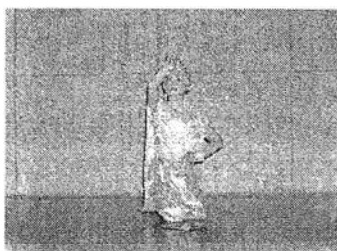
ตารางที่ 8 : ตารางแสดงความหมายของท่ารำฉบับ นางบุณนาค ทรรทรานนท์

ลำดับ	ลักษณะท่ารำ	ความหมายของท่ารำ	อารมณ์และสีหน้า
1.	การยืนรวมเท้า มือประสานที่อกวนไปรอบพระเมรุ	เป็นการตบอกทำร้ายตัวเอง	สีหน้าและแววตาเศร้า มองที่พระเมรุ
2.	เดิน โยกเท้าไปรอบพระเมรุ มือทำท่าชูรังไก่อ	เหมือนการทูลหวั แสดงการทำร้ายตัวเอง	สีหน้าและแววตามองที่พระเมรุ
3.	การยืนรวมเท้า ลำตัวตรง โน้มไปด้านหลัง มือเท้าเอว	การชะเง้อมองดูศพพระสวามี	สีหน้าเศร้า สายตาจ้องมองไปยังพระเมรุ
4.	การยืนยกเท้า มือทั้งสองจับกริช	การเงือกฤษเพื่อให้ฆ่าตัวตาย	สีหน้าแสดงความมั่นใจ สายตาจ้องอยู่ที่ปลายกริช
5.	การยืนไขว้เท้า ทำดวงอ มือจับกริชแทงท้องและหมุนมาเชือดคอ	การฆ่าตัวตายด้วยวิธีแทงท้องและเชือดคอ	สีหน้าแสดงความภูมิใจ เด็ดเดี่ยว

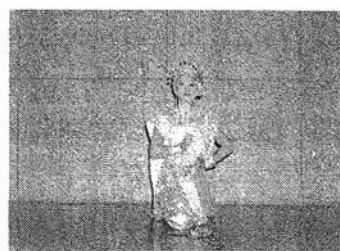
ตารางภาพแสดงกระบวนการทำรำครุฑาแบบหลากหลาย บัณฑิต รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

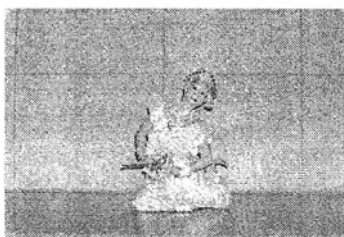
ท่าที่1 ท่าหีบกริช

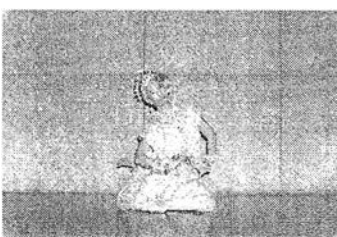
ท่าที่2 ท่าเจิม

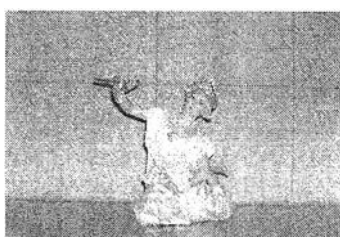
ท่าที่3 ท่าเจิม

ท่าที่4 ท่าจีบหงายมือตั้ง

ท่าที่5 ท่าจีบหงายมือตั้ง

ท่าที่6 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่7 ท่าบัวชูฝัก

ท่าที่8 ท่าบัวชูฝัก

ท่าที่9 ท่าจีบยาว

ท่าที่10 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่11 ท่าพิสมัยเรียงหมอน

ท่าที่12 ท่าจีบคว่ำ

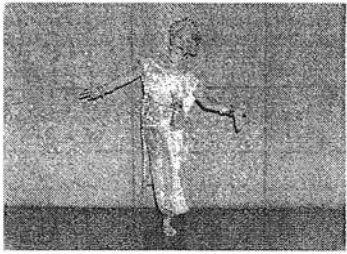
ท่าที่13 ท่าปล่อยจیبตั้งวง

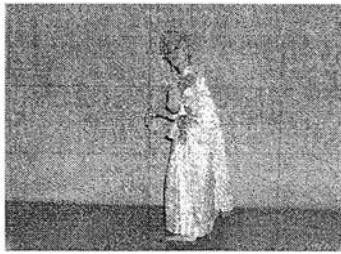
ท่าที่14 ท่าปล่อยจیب

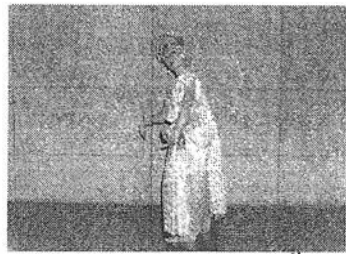
ท่าที่15 ท่าเหีบกริช

ท่าที่16 ท่าสอดจีบ

ท่าที่17 ท่าสอดจีบ

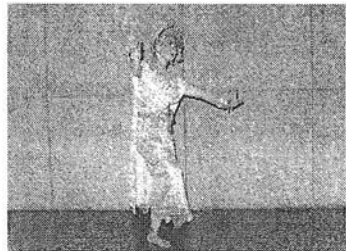
ท่าที่18 ท่าสอดจีบมือสั้น

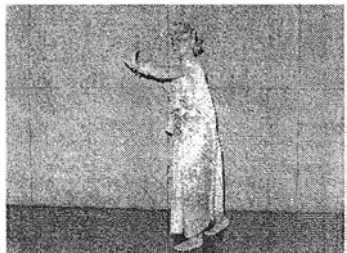
ท่าที่19 ท่าเตะไหล่

ท่าที่20 ท่าจีบยาว

ท่าที่21 ท่าสอดสูง

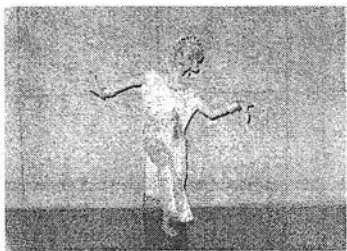
ท่าที่22 ท่าชูรังไก่

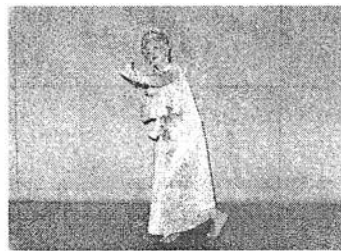
ท่าที่23 ท่าม้วนจีบ

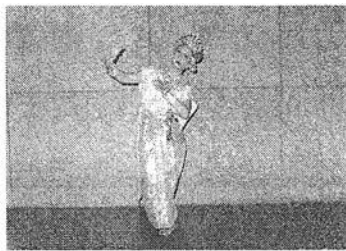
ท่าที่24 ท่าเฉิดฉิน

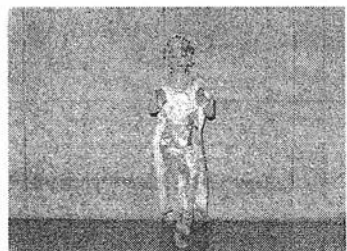
ท่าที่25 สอดจีบ

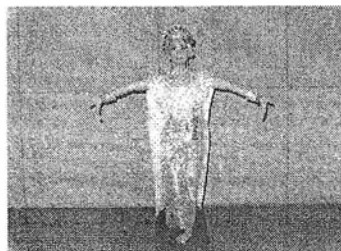
ท่าที่26 ขยับไหล่

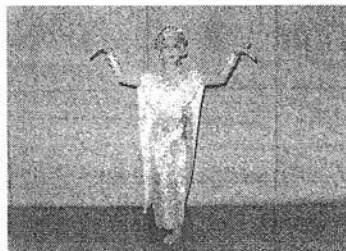
ท่าที่27 แตะอก

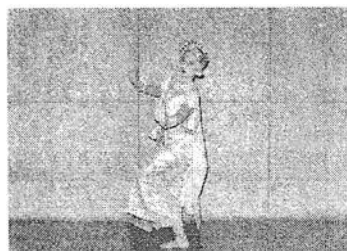
ท่าที่28 ท่าซ้างประสานงา

ท่าที่29 ท่าหางแขนตั้ง

ท่าที่30 ท่าบัวบาน

ท่าที่31 ท่ากระต่ายต้องเร็ว

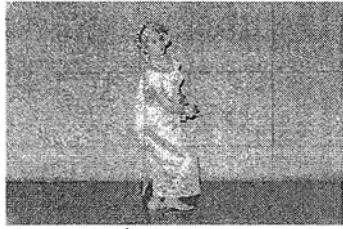

ท่าที่32 ท่าตบอก

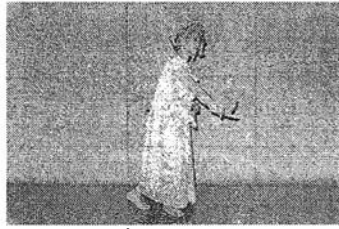

ท่าที่33 ท่าชะเง้อมอง

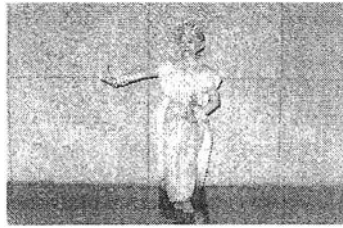
ท่าที่34 ท่าสะดูด

ท่าที่35 ท่าสะดูด

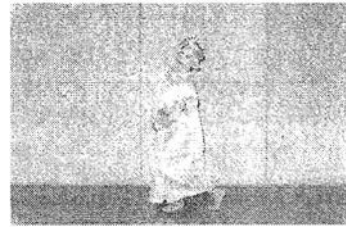
ท่าที่36 ท่าสะบัดจีบ

ท่าที่37 ท่าสะบัดจีบ

ท่าที่38 ท่าจีบยาว

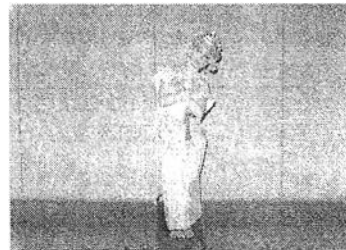
ท่าที่39 ท่าเหลียวมอง

ท่าที่40 ท่าชูรังไก่อ

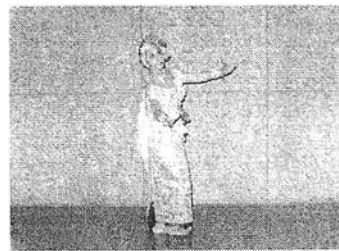
ท่าที่41 ท่าสลับมือ

ท่าที่42 ท่าตบอก

ท่าที่43 ท่าตบอก

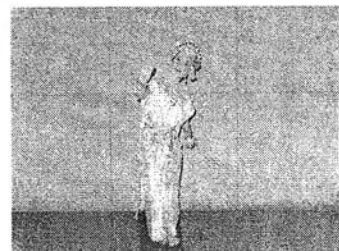
ท่าที่44 ท่ากระด่ายต้องแล้ว

ท่าที่45 ท่าลงนั่ง

ท่าที่46 ท่าร้องไห้

ท่าที่47 ท่าโบก

ท่าที่48 ท่าสอดสร้อย

ท่าที่49 ท่าป้องหน้า

ท่าที่50 ท่าผาลาแขนตั้ง

ท่าที่51 ท่าแผงสร

ท่าที่52 ท่าสอดจีบ

ท่าที่53 ท่าจีบคว่ำ

ท่าที่54 ท่าม้วนจีบ

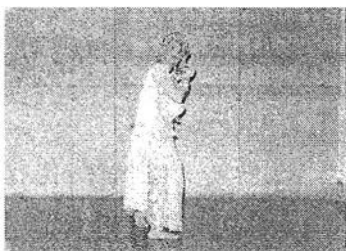
ท่าที่55 ท่าชักกริช

ท่าที่56 ท่าเงือกกริช

ท่าที่57 ท่าแทงห้อง

ท่าที่ 58 ท่าเชือดคอ

ท่าที่ 59 หมุนตัวเข้าเวที

4.3 การวิเคราะห์กระบวนการทำรำตราแบบหลาดบับรองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล (ฉบับที่ 3)

จากการศึกษากระบวนการทำรำตราแบบหลาดบับที่ 3 พบว่า ทำรำหลักประกอบด้วย ทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม ซึ่งทำรำหลักในแต่ละเพลง มีดังนี้

ตารางที่ 9 : ตารางแสดงทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อมฉบับรองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล

ชื่อเพลง	ทำเดี่ยว	ทำคู่	ทำชุด	ทำเชื่อม
1. เพลงสระระหม่า	1. ทำหีบกริช 2. ทำเจิม 3. ทำสอดสร้อย 4. ทำเหน็บกริช	1. ทำจิบตั้งมือ 2. ทำบัวชูฝัก 3. ทำพิสมัยเรียง หมอน 4. ทำจิบปล่อย 5. ทำสอดจิบมือ เดี่ยว	1. ทำจิบยาว – ทำ สอดสร้อย 2. ทำจิบคว่า – ทำ ปล่อยจิบตั้งวง	
2. เพลงตะเบ็ง	5. ทำเจ็ดฉิน	6. ทำขยับไหล่ 7. ทำเตะออก	3. ทำเตะไหล่ – ทำจิบยาว – ทำ สอดสูง	1. ทำชูรังไก่อ 2. ทำม้วนจิบ 3. ทำสอดจิบ
3. เพลงเจ้าเซ็น	6. ทำข้างประสาน งา 7. ทำหางมือแขน ตั้ง 8. ทำบัวบาน 9. ทำจิบยาว 10. ทำเหลียวมอง 11. ทำสลับมือ 12. ทำตบอก 13. ทำกระต่าย ต้องเร็ว	8. ทำสะดุด 9. ทำชูรังไก่อ	4. ทำตบอก – ทำ ชะเง้อมอง	4. ทำกระต่ายต้อง เร็ว 5. ทำสะบัดจิบ

ชื่อเพลง	ทำเดี่ยว	ทำคู่	ทำชุด	ทำเชื่อม
4. เพลง โอด	14. ทำลงนั่ง 15. ทำร้องไห้			
5. เพลง เชิดฉิ่ง	16. ทำโบก 17. ทำสอดสร้อย 18. ทำป้อนหน้า 19. ทำผาลาแขน ตั้ง 20. ทำชักกริช 21. ทำเงือกกริช	10. ทำสอดจีบ 11. ทำจีบคว่ำ 12. ทำจีบหงาย แขนตั้ง		
6. เพลง โอด (ซ้ำ)	22. ทำแทงท้อง 23. ทำเชือดคอ 24. ทำหมุนตัว กลับ			

จากตารางรองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล พบว่า กระทบวนทำรำครสาแบหลา ในทำรำหลักมีจำนวนของทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม ดังนี้

1. กระทบวนทำรำ (ฉบับที่ 3)

ทำเดี่ยว	จำนวน	24	ทำ
ทำคู่	จำนวน	13	ทำ
ทำชุด	จำนวน	6	ทำ
ทำเชื่อม	จำนวน	5	ทำ
นอกนั้นเป็นทำซ้ำ	จำนวน	14	ทำ

การแสดงจำนวนกระทบวนทำรำครสาแบหลา ฉบับที่ 3 ในทำรำหลักเมื่อเทียบกับจำนวนทำรำซ้ำ พบว่า จำนวนทำรำหลักมี 48 ทำ ทำรำซ้ำ 14 ทำ ซึ่งทำรำซ้ำมีน้อยกว่าทำรำหลัก แสดงให้เห็นว่าทำรำส่วนใหญ่เป็นทำรำหลัก

2. ลักษณะและทิศทางที่ใช้ในการรำ (ฉบับที่ 3)

- ช่วงแรก - รำตามทำนองเพลง เริ่มด้วยการเดินทางไปยังพระเมรุในเพลงฝรั่งควง โดยรำหันหลังให้พระเมรุ
- ช่วงกลาง - รำตามทำนองเพลงสระระหมา รำหันหลังให้พระเมรุ ต่อจากนั้นรำเพลงตะเจ็ง-เจ้าเซ็น วนไปซ้ายหันหน้าเข้าหาพระเมรุ ลักษณะ 4 ทิศ จบด้วยเพลงโอด รำหันหลังให้พระเมรุ
- ช่วงท้าย - รำตามทำนองเพลงเชิดลิง รำหันหลังให้พระเมรุ สุดท้ายจบด้วยเพลงโอดฆ่าตัวตาย ด้วยการหันข้างให้พระเมรุ

3. การเคลื่อนไหวของท่ารำ (ฉบับที่ 3)

มีการใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ดังนี้

<u>การใช้ส่วนศีรษะ</u>	ศีรษะตรง เอียง ลักคอ กล่อมหน้า เอียง
<u>การใช้ส่วนลำตัว</u>	กคไหล่ กล่อมไหล่ ลำตัวตรง ตีไหล่ กคเกลียวข้าง
<u>การใช้แขน</u>	งอแขน หงายแขน คว่ำแขน ตึงแขน
<u>การใช้มือ</u>	ตั้งวง จีบคว่ำ จีบหงาย สะบัดจีบ ม้วนจีบ
<u>การใช้ขาและเท้า</u>	การยืน ยกเท้า โยกเท้า สะคุดเท้า เชิดเท้า เล่นเท้า

4. เทคนิคการรำ (ฉบับที่ 3)

การรำครุฑในแบบฉบับของรองศาสตราจารย์สุสดี หลิมสกุล จะเน้นท่ารำที่มีความเคลื่อนไหวนุ่มนวล จังหวะไม่แรง การรำใช้อาวุธในส่วนของแขนและข้อมือ มีการงอแขนและเหยียดคิ่งน้อย ๆ เกร็งกล้ามเนื้อแขน การรำใช้อาวุธในส่วนของเท้าเป็นการรำชักเท้าก่อนเคลื่อนที่ จังหวะของการเล่นเท้า เพื่อใช้ในการเคลื่อนที่จะมีการสคั่งลำตัวก่อนแล้วจึงจะใช้ขาและเท้าแตะวิ่งเคลื่อนที่ไปเบา ๆ แต่มีจังหวะของเข่า จะเน้นการรำแบบละครใน แต่แฝงความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ แขน มือ ขา และเท้า การรำเน้นการใช้หน้า ไหล่ ในการยกเอียง พองามไม่มากหรือน้อยเกินไป

5. ความหมายของท่ารำ (ฉบับที่ 3)

ท่ารำที่สื่อความหมายและอารมณ์ของผู้แสดง ได้แก่ ท่าบอกรำทำขวัญไก่ ท่าชะเง้อมอง ท่าเงือกฤษ และท่าฆ่าตัวตาย

ตารางที่ 10 : ตารางสื่อความหมายของท่ารำฉบับ รองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล

ลำดับ	ลักษณะท่ารำ	ความหมายของท่ารำ	อารมณ์และสีหน้า
1.	การยืนรวมเท้า มือประสาน ที่อกขยับไปขวาและซ้าย	การตอบทำร้ายตัวเอง	อารมณ์เสียใจ อาลัยรัก แสดงออกทางสีหน้า
2.	โยยกเท้าเดินวนไป รอบ พระเมรุ มือทำท่าชูรั้งไก่อ	การทูลหัวทำร้ายตัวเอง	อารมณ์เสียใจ แสดงออก ทางสีหน้า สายตามองที่ พระเมรุ
3.	ยืนรวมเท้า ลำตัวตรง โนม ศีรษะ และลำตัวไป ด้านหน้า มือเท้าเอว กล่อม หน้าเล็กน้อย	การมองศพพระสวามี	อารมณ์อาลัยรัก สายตา มองที่พระเมรุ
4.	ยืนเดี่ยวเท้า มือทั้งสองจับ กริช	การเงือกกริชเพื่อฆ่าตัวตาย	สีหน้าแสดงมั่นใจหน้า เหลียวมองไปยังพระเมรุ
5.	ยืนไขว้เท้า มือใช้กริชแทง ท้องและหมุนมาเชือดคอ	การฆ่าตัวตายด้วยวิธีแทง ท้อง และเชือดคอ	สีหน้าแสดงความตั้งใจ เด็ดเดี่ยว

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทำรำและกลวิธีที่ใช้ในการทำรำทั้ง 3 ฉบับ

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทำรำทั้ง 3 ฉบับ

กระบวนการทำรำทั้ง 3 ฉบับ พบว่า มีกระบวนการทำรำหลักที่ประกอบด้วย ทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด และทำเชื่อม เหมือนกันแต่ต่างกันตรงจำนวนของทำรำ ดังนี้

ตารางที่ 11 : ตารางเปรียบเทียบทำเดี่ยว ทำคู่ ทำชุด ทำเชื่อม และทำซ้ำ ทั้ง 3 ฉบับ

ฉบับ นางนพรัตน์ หวังในธรรม ฉบับที่ 1		ฉบับ นางบุญนาค ทรรทรานนท์ ฉบับที่ 2		ฉบับ รองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล ฉบับที่ 3	
ทำเดี่ยว	49 ทำ	ทำเดี่ยว	30 ทำ	ทำเดี่ยว	24 ทำ
ทำคู่	18 ทำ	ทำคู่	11 ทำ	ทำคู่	13 ทำ
ทำชุด	10 ทำ	ทำชุด	6 ทำ	ทำชุด	6 ทำ
ทำเชื่อม	6 ทำ	ทำเชื่อม	5 ทำ	ทำเชื่อม	5 ทำ
ทำซ้ำ	48 ทำ	ทำซ้ำ	33 ทำ	ทำซ้ำ	6 ทำ
รวมทำรำ	131 ทำ	รวมทำรำ	85 ทำ	รวมทำรำ	62 ทำ

จะเห็นว่า ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 มีทำรำส่วนใหญ่เป็นทำซ้ำมากกว่าทำรำหลัก ส่วนฉบับที่ 3 มีทำรำหลักมากกว่าทำซ้ำ

1.1 ลักษณะการทำรำ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 มีการรำที่เหมือนกัน โดยแบ่งการทำรำออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก รำตามบทร้อง ช่วงกลาง และช่วงท้าย รำประกอบทำนองเพลงหลายเพลง ส่วนฉบับที่ 3 แบ่งการทำรำออกเป็น 3 ช่วง เหมือนกัน ต่างกันตรงการทำรำทั้ง 3 ช่วง เป็นการรำประกอบทำนองเพลงหลายเพลง โดยไม่มีการรำตามบทร้อง

นางบุณนาค ทรรทรานนท์ (ฉบับที่ 2) นางครุสาร์ไปยังพระเมรุ กราบศพพระสวามีและตีบทในทำนองเพลง ที่มีความหมายตามบทร้องเช่นเดียวกับบทร้องในฉบับที่ 1 แต่ไม่มีขั้นตอนการสั่งลาข้าทาสบริวารและญาติ เช่นเดียวกับฉบับที่ 3 ต่อจากนั้นเป็นการฆ่าตัวตายด้วยการแทงท้องด้านขวาและเชือดคอ หายเข้าเวที เช่นเดียวกับฉบับที่ 3 รวมทั้งไม่มีการกระโดดเข้ากองไฟ

รองศาสตราจารย์สุสดี หลิมสกุล (ฉบับที่ 3) นางครุสาร์ไปยังพระเมรุ ไม่มีขั้นตอนการกราบศพพระสวามีและตั้งจิตอธิษฐาน จะร่ำอวดฝีมือการใช้อาวุธกริชและต่อสู้ด้วยการฆ่าตัวตายด้วยการแทงท้องด้านขวาและเชือดคอ หายเข้าเวที

จะสังเกตเห็นว่า ฉบับที่ 2 เมื่อเทียบกับฉบับที่ 1 จะหายไป 2 ขั้นตอน คือ การกราบศพพระสวามี และการสั่งข้าทาสบริวารรวมทั้งญาติสนิท ไม่มีการกระโดดเข้ากองไฟ

แต่อย่างไรก็ดี รูปแบบการรำของทั้ง 3 ท่าน มีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันก็คือ การร่ำอวดฝีมือในการรำใช้อาวุธกริช ในตอนต้นของการรำ และในตอนท้ายของการรำจะเป็นการใช้อาวุธกริชในการฆ่าตัวตาย ซึ่งก็เรียกว่า “แบหลา”

1.3 การเคลื่อนไหวท่ารำ

การรำครุสาแบหลา หรือรำกริชครุสา ในการรำจะใช้วัยวะทุกส่วนของร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ ลำตัว แขน ข้อมือ ขา และเท้า ให้สัมพันธ์กัน มีการเชื่อมท่ารำด้วยการรำอยู่กับที่และเคลื่อนที่ด้วยการเดินเท้า ขโยกเท้า และวิ่งซอยเท้า ไปทิศทางต่าง ๆ เป็นการรำที่ต้องใช้พลังกำลังของกล้ามเนื้อแขน ข้อมือ ขา และเท้า ในการรำใช้อาวุธ เพื่อให้เห็นความแข็งแรงของท่ารำ ผสมผสานการรำในลีลาแบบละครใน ตามแบบของตัวนางที่มีการหลบเข้า กอดเกลียวข้าง ซึ่งเป็นเทคนิคในการรำ รวมทั้งการถ่ายทอดอารมณ์เศร้า สะเทือนใจ และอาลัยรัก ด้วยการใช้ใบหน้าและดวงตา สื่อออกมาในขณะที่รำตามความหมายของท่ารำ

2. วิเคราะห์กลวิธีและเทคนิคในการร่ำคราษาแบบหลาทั้ง 3 ฉบับ

จากการศึกษากระบวนการทำร่ำจากศิลปินทั้ง 3 ท่าน สามารถวิเคราะห์กลวิธีและเทคนิคในการร่ำคราษาแบบหลา ได้ดังนี้

2.1 ลีลาทำร่ำ

นางนพรัตน์ หวังในธรรม เน้นทำร่ำที่ถูกต้องตามแบบนาฏศิลป์ไทย ทั้งการใช้แขน มือ และเท้า การใช้ไหล่ และไบหน้าได้อย่างกลมกลืนงดงาม การร่ำใช้อาวุธเน้นการออกท่าร่ำที่แสดงถึงความแข็งแรงตรงตามจังหวะของเพลง ทำร่ำมีความสง่างาม และนุ่มนวลผสมกัน

นางบุณนาค ทรพรทรานนท์ เน้นการร่ำเช่นเดียวกับศิลปินท่านที่ 1 การร่ำจะใช้ส่วนของไหล่ และไบหน้าอย่างชัดเจน ลีลาทำร่ำจะพลิ้ว กลมกลืนทุกส่วนของร่างกาย

รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เป็นการร่ำแบบละครใน ทำร่ำจะนิ่ง นุ่มนวลเบา และมีจังหวะ ทำร่ำแสดงความแข็งแรงในการร่ำใช้อาวุธ แต่ไม่มากเท่าศิลปินท่านที่ 1 และศิลปินท่านที่ 2

2.2 วิธีกร่ำ

นางนพรัตน์ หวังในธรรม การร่ำจะมีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทิศทางเน้นการใช้จังหวะที่แรง แม่นยำ ลงตามจังหวะของเพลง โดยเฉพาะจังหวะหน้าทับในการร่ำใช้อาวุธ

นางบุณนาค ทรพรทรานนท์ เน้นการร่ำที่มีความคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง เช่นเดียวกับศิลปินท่านที่ 1 การร่ำจะเน้นจังหวะที่แรง การกดไหล่ และการใช้ไบหน้า ที่เห็นได้อย่างชัดเจน

รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เน้นการร่ำที่มีลีลาที่อ่อนช้อย นุ่มนวล ไม่เคลื่อนไหวมากนัก มีจังหวะอยู่ในตัว เหมือนกับการสำรวมกริยาไม่แสดงออก จังหวะของการร่ำจะสม่ำเสมอ ไม่แรงและเร็วตามจังหวะของกลองที่รุกเร้า

2.3 การแสดงอารมณ์

นางนพรัตน์ หวังในธรรม เน้นการแสดงอารมณ์ด้วยท่าทางในการร่ำ ไบหน้า และแววตาในการสื่อความหมายให้สอดคล้องกับท่าร่ำ

นางบุณนาค ทรพรทรานนท์ มีการแสดงอารมณ์ที่มากกว่าศิลปินท่านที่ 1 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะท่านเคยแสดงคราษาแบบหลาในการแสดงละคร ซึ่งมีองค์ประกอบช่วยในการสร้างอารมณ์ของตัวละคร ดังนั้นการแสดงอารมณ์ในการร่ำของท่านจึงออกมาอย่างเต็มที่ ทั้งการใช้ท่าทาง ไบหน้า และแววตา ในการสื่อความหมาย

รองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล มีการใช้อารมณ์ไม่มากเท่ากับศิลปินท่านที่ 1 และศิลปินท่านที่ 2 เน้นการใช้อารมณ์ในการแสดง สื่อออกมาทางสีหน้า และแววตา ท่าทางไม่แสดงออกมาก ยังคงความเรียบ และนิ่งในการรำ

2.4 การใช้พื้นที่

นางนพรัตน์ หวังในธรรม การใช้พื้นที่ในการแสดง จะใช้พื้นที่เกือบทั้งหมดในการเคลื่อนไหว

นางบุญนาค ทรรทรานนท์ จะใช้พื้นที่ในการรำเพียงบางส่วนในการเคลื่อนไหว

รองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล จะใช้พื้นที่ในการรำเช่นเดียวกับศิลปินท่านที่ 2 ในการเคลื่อนไหว

4.5 สรุป

การรำตราบาเบลา หรือรำกริชตราทั้ง 3 ฉบับ มีกระบวนการทำที่เหมือนกัน คือ ทำรำหลัก ที่ประกอบด้วย ท่าเดียว ท่าคู่ ท่าชุด และท่าเชื่อม การใช้ทิศทางทั้ง 4 ทิศ การเคลื่อนไหวอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ในส่วนศีรษะ ลำตัว แขน มือ ขา และเท้า ให้สัมพันธ์กัน ทำรำในการสื่อความหมาย เช่น ท่าเงิม ที่สื่อความหมายถึงการแสดงความเคารพในแบบของแขกเช่นเดียวกับการไหว้ของไทย ในเพลงสระระหม่า ท่าตบอก ท่าชูรังไก่อ่ แสดงถึงการตบอก ชกหัว ในพิธีแขกเจ้าเซ็นที่ผู้ประกอบพิธีจะแสดงการทำร้ายตัวเอง เพื่อให้รับรู้ถึงความเจ็บปวดตามความเชื่อของพิธีแขกเจ้าเซ็น ท่าชะเง้อมอง แสดงถึงความอาลัยรักของนางครุสาที่มีต่อพระสวามี จะรำทำนี้สลับในการรำรำเป็นระยะ เหมือนกับการห้วงหาอาหาร แต่ทำรำที่แสดงการฆ่าตัวตาย จะใช้วิธีการฆ่าตัวตายที่ต่างกัน ซึ่งจะมีทั้งการแทงอก ในฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม การแทงท้องและเชือดคอ ในฉบับนางบุญนาค ทรรทรานนท์ และรองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล ส่วนที่แตกต่างกัน ก็คือจำนวนเพลงที่ใช้ในการรำ การเรียงลำดับเพลง ลักษณะการรำในฉบับนางนพรัตน์ หวังในธรรม (ฉบับที่ 1) และนางบุญนาค ทรรทรานนท์ (ฉบับที่ 2) มีการรำแบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกเป็นการรำตามบทร้อง ช่วงกลาง และช่วงสุดท้าย เป็นการรำประกอบทำนองเพลง ฉบับรองศาสตราจารย์ผู้สดี หลิมสกุล (ฉบับที่ 3) การรำแบ่งเป็น 3 ช่วง แต่ทั้ง 3 ช่วง จะรำประกอบทำนองเพลง ไม่มีการรำตามบทร้อง ขั้นตอนการรำ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 เหมือนกัน มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนฆ่าตัวตาย และขั้นตอนการฆ่าตัวตาย ส่วนฉบับที่ 3 มีขั้นตอนเดียว คือ ขั้นตอนการฆ่าตัวตาย

กลวิธีการรำทั้ง 3 ฉบับ แตกต่างกันอย่างเล็กน้อย ฉบับที่ 1 นางนพรัตน์ หวังในธรรม การรำจะเป็นความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ทำรำมีความผสมผสานทั้งความสง่างามและนุ่มนวล ทั้งนี้เพราะท่านมีพื้นฐานการรำทั้งของพระและนาง จึงทำให้การรำมีทั้งความแข็งแรงและความอ่อนช้อยผสมผสานกันทำให้ทำรำมีความงดงาม ฉบับที่ 2 นางบุญนาค ทรรทรานนท์ การรำมี

ความใกล้เคียงกับฉบับที่ 1 เป็นความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง จังหวะแรง การใส่อารมณ์จะมีมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะท่านได้รับบทบาทนางครุสาในประเภทของการรำที่อยู่ในละคร ความต่อเนื่องของอารมณ์จึงแสดงออกมาได้อย่างเต็มที่ ฉบับที่ 3 รองศาสตราจารย์สุสดี หลิมสกุล มีการรำรำที่เน้นความนุ่มนวล ใช้ท่าทางเพียงเล็กน้อย ไม่แสดงออกมาก ซึ่งเป็นการรำรำแบบละครใน แต่ก็แฝงความแข็งแรงของท่ารำในลีลาที่อ่อนช้อย มีการสะอึกตัวก่อนการเตะเท้าเคลื่อนไหวเสมอ ผสมกับการยกเขี้ยว ซึ่งเป็นแบบฉบับเฉพาะบุคคล

แต่อย่างไรก็ดี ศิลปินทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถในการรำรำที่งดงามตามแบบฉบับของตัวบุคคล ความแตกต่างดังกล่าวอาจจะมาจากปัจจัยในเรื่อง โอกาส เวลา ที่ได้รับการถ่ายทอด รวมทั้งภูมิหลัง และประสบการณ์ของผู้แสดง ซึ่งถือได้ว่าเป็นศิลปินที่มากด้วยความสามารถและประสบการณ์ในการแสดง มีเอกลักษณ์ในการรำเฉพาะตัว เป็นครูต้นแบบที่ทรงคุณค่าในการถ่ายทอดการรำให้กับศิษย์แห่งวงการนาฏศิลป์ไทย